

ΣΗΦΗΣ ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ "ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ" ΤΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙ- ΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ, ΜΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ - ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα Παιδαγωγικά Τμήματα (Π.Τ.) Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών θεσμοθετήθηκαν με το αρ.46 του Ν.1268/82. Με την έναρξη εφαρμογής το έτος 1984 του Π.Δ. 320/83 (ΦΕΚ Α', τ.116/7.9.1983) διαμορφώνεται μια νέα πραγματικότητα - τομή στην εκπαίδευση των δασκάλων και των νηπιαγωγών της χώρας μας. Το 1988 αποφοίτησαν οι πρώτοι πτυχιούχοι δάσκαλοι και νηπιαγωγοί. Επτά χρόνια μετά την έναρξη λειτουργίας των Π.Τ., είναι καιρός να επιχειρηθεί μια ερευνητική αποτίμηση της μέχρι τώρα πορείας τους. Η πορεία αυτή συνδέθηκε με την ύπαρξη σοβαρών αρχικά προβλημάτων, όπως η σύνθεση των πρώτων 7 μελών ΔΕΠ, η ταυτότητα- φυσιογνωμία των τμημάτων, η διοικητική εξάρτησή τους από το Υπουργείο εξαιτίας της μη αυτοτέλειας, η ανεπαρκής στελέχωση, η ελλιπέστατη υλικοτεχνική υποδομή, η παράλληλη λειτουργία Π.Τ. και Παιδαγωγικών Ακαδημιών (Π.Α.) που οδήγησε στον κορεσμό της ελετηρίδας (1) κ.λπ.

Στα χρόνια που ακολούθησαν την ένταξη των παιδαγωγικών σπουδών στα Πανεπιστήμια δημοσιεύτηκαν πλήθος άρθρων (2), που αποτελούν θεωρητικές προσεγγίσεις της ταυτότητας - φυσιογνωμίας, του προσανατολισμού, της οργάνωσης και λειτουργίας των σπουδών στα νεοϊδρυθέντα τμήματα(3). Αναβίωσαν παλιά γνωστά ψευτοδιλήμματα ανάμεσα στο ΤΙ διδάσκεται (γνώση της ύλης που θα διδαχθεί) και το ΠΩΣ διδάσκεται (τρόπος μετάδοσης της ύλης(4).

Ηταν βέβαια εύλογο, μέχρις ενός σημείου, να προκληθεί ένας προβληματισμός για τη φύση των νέων Τμημάτων. Αυτό συνέβη διότι με την κατάργηση των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Σχολών Νηπιαγωγών (Σ.Ν.), το κέντρο βάρους των προγραμμάτων σπουδών από το μονοδιάστατο επαγγελματικό προσανατολισμό των παλαιών Ιδρυμάτων μετατοπίζεται στην ερευνητική - επιστημονική διάσταση. Η τελευταία θα πρέπει να προσδιορίζει τη φυσιογνωμία των νέων Πανεπιστημιακών Τμημάτων.

Τα προγράμματα των Π.Α. αφορούσαν περισσότερο στην απόκτηση επαγγελματικής κατάρτισης εκ μέρους των σπουδαστών. Τα Π.Τ., αντίθετα οφείλουν να

διαμορφώσουν τον επιστήμονα - ερευνητή, το δημιουργικό (Kreativ) δάσκαλο, τον επιστήμονα που έχει ζητούμενα και όχι δεδομένα, το διαλογιζόμενο δάσκαλο - νηπιαγωγό, όχι τον τεχνοκράτη διεκπεραιωτή συνταγών (ΚΑΖΑΜΙΑΣ: 1984).

Ο νόμος βέβαια (αρ.6, 2 και αρ.1, 2 του Ν.1268/82) προβλέπει ότι κάθε Τμήμα του Πανεπιστημίου "καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης" και πρέπει να "εξασφαλίζει την άρτια κατάρτιση για επιστημονική και επαγγελματική σταδιοδρομία". Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο προβλέπει ακόμη ότι τα νέα τμήματα θα πρέπει "να καλλιεργούν και να προάγουν τις Παιδαγωγικές Επιστήμες" (αρ.2 του Π.Δ. 320/84). Από τις παραπάνω σαφείς διατυπώσεις προκύπτει ότι τα Π.Τ. θα πρέπει να καταρτίζουν τους **επιστήμονες παιδαγωγούς, τους επιστήμονες των επιστημών της αγωγής**. Μέσα από την απόκτηση πέραρης επιστημονικής, ερευνητικής ταυτότητας - στα ποιοτικά και αλληλένδετα στοιχεία της ταυτότητας ανήκουν και το "ΠΩΣ", το "ΤΙ" και το "ΓΙΑΤΙ" - θα αποκτηθούν εκείνα τα εφόδια, που εγγυώνται μια επιτυχή επαγγελματική σταδιοδρομία στο χώρο, κυρίως της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Γιατί, όπως είναι ψευτοδύλημμα η δήθεν διαφορά ανάμεσα στο "ΤΙ" και το "ΠΩΣ", ακόμη μεγαλύτερο ψευτοδύλημμα αποτελεί και η τεχνητή αντίθεση ανάμεσα στην επιστημονική και την επαγγελματική ταυτότητα (ΚΑΚΡΙΔΗΣ: 1990).

Στην ερευνητική μας προσπάθεια δεν επιδιώκουμε να δώσουμε απαντήσεις σε ανύπαρκτα προβλήματα. Ακόμη δεν θα προσπαθήσουμε να ανατρέψουμε αντιεπιστημονικές αμφισβητήσεις για τη σκοπιμότητα της ένταξης των παιδαγωγικών σπουδών στα Πανεπιστήμια(5). Αυτό εξάλλου έγινε με ελαχίστατη τεκμηρίωση από άλλους συναδέλφους (Κασσωτάκης: 1984, Καζαμιάς: 1984, Ξοχέλλης: 1984, Κοσμοπούλου: 1984, Δαμανάκης: 1985, κ.α.). Ο δικός μας προβληματισμός είναι καθαρά ερευνητικός και επιδιώκει να δώσει απαντήσεις στηριγμένες σε ερευνητικά δεδομένα. Στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζονται και αιτιολογούνται τα αποτελέσματα της ερευνητικής μας προσπάθειας.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της έρευνάς μας είναι:

- α. Να αξιολογήσει με βάση τις γνώμες των ίδιων των φοιτητών, την αυτοαντίληψή τους, τη μέχρι τώρα πορεία των Π.Τ.. Να εξετάσει δηλαδή, με βάση τις παραπάνω γνώμες το βαθμό επίτευξης των στόχων που είχαν τεθεί κατά την ίδρυσή τους. Ο σκοπός απλώς ήταν διπλός. Από τη μια να εξοπλίσουν τους αυριανούς δασκάλους πτυχιούχους των Π.Τ. με επιστημονική - ερευνητική ταυτότητα και από την άλλη να τους εφοδιάσουν και με τις απαραίτητες γνώσεις που θα τους επέτρεπαν να ανταποκριθούν στα επαγγελματικά τους καθήκοντα (επαγγελματική κατάρτιση).

- β. Να προσεγγίσει συγκριτικά, πάντα με βάση τις γνώμες των ίδιων των φοιτητών, την επίτευξη των παραπάνω στόχων σε ανώτατα (Π.Τ.) και ανώτερα (Π.Α.) ιδρύματα εκπαίδευσης δασκάλων. Θέλουμε δηλαδή να εξετάσουμε, αν τα αποτελέσματα αναφορικά με την απόκτηση επιστημονικών και εξειδικευμένων γνώσεων είναι καλύτερα στα νέα Ιδρύματα (Π.Τ.) απ'ό,τι, στα παλαιά (Π.Α.).
- γ. Να καταλήξει σε ερευνητικά συμπεράσματα - διαπιστώσεις, που θα αποτελούν ένα χρήσιμο Feed Back στην πορεία των νέων Π.Τ.. Έτσι θα διευκολυνθούν οι διορθωτικές παρεμβάσεις στα προγράμματα σπουδών των Π.Τ. με στόχο την αναβάθμιση του επιπέδου τους.

Η έρευνά μας λοιπόν στηρίζεται στις αντιλήψεις των ίδιων των φοιτητών - σπουδαστών αναφορικά με το βαθμό απόκτησης επιστημονικής - ερευνητικής ταυτότητας αλλά και επαγγελματικής ετοιμότητας, προκειμένου να ασκήσουν το επάγγελμα του δασκάλου. Μεταβλητές δηλαδή της έρευνάς μας είναι η αυτοαντίληψη των φοιτητών - σπουδαστών σχετικά τόσο με το βαθμό απόκτησης επιστημονικής ταυτότητας, όσο και με την γνώση των επιστημονικών αντικειμένων που πρόκειται να διδάξουν. Ακόμη, αν έχουν εξοικειωθεί με μεθόδους διδασκαλίας ή αισθάνονται ικανοί να οργανώσουν τα μαθήματα και γενικά το μαθησιακό περιβάλλον σε διάφορες τάξεις του δημοτικού σχολείου(6).

Επιλέξαμε ως δείγμα για τα Ανώτερα Ιδρύματα Εκπαίδευσης δασκάλων σπουδαστές της Π.Α. Κύπρου, επειδή κατά το χρόνο διεξαγωγής της έρευνας είχαν καταργηθεί οι Π.Α. στην Ελλάδα. Η Κυπριακή Π.Α. είναι ίδρυμα συγκρίσιμο με τις ελληνικές Π.Α., με εξαίρεση τη διάρκεια φοίτησης η οποία είναι τριετής. Ο προσανατολισμός των σπουδών είναι επαγγελματικός και το πρόγραμμα όμοιο με εκείνο των ελληνικών Π.Α. που στηρίζεται στο τρίπτυχο "θεωρητικά θέματα παιδείας, ύλη και διδακτική των μαθημάτων του δημοτικού σχολείου και πρακτική άσκηση" (ΘΕΟΦΙΛΙΔΗΣ: 1987). Η φοίτηση επίσης είναι υποχρεωτική και το διδακτικό προσωπικό είναι του ιδίου περιπτου επιπέδου με εκείνο των παλαιών Π.Α. της Ελλάδας(97).

Βασικός στόχος του προγράμματος της Π.Α. Κύπρου είναι να μπορέσει ο σπουδαστής να εμβαθύνει στις παραμέτρους του αναλυτικού προγράμματος(8) του δημοτικού σχολείου, να γνωρίσει το περιεχόμενό του και να ασκηθεί στην εφαρμογή του και στις μεθόδους διδασκαλίας. Η επαγγελματική λοιπόν προετοιμασία συνίστατο στη γνώση του "Τ1" (ύλη μαθημάτων) και του "ΠΩΣ" (τρόπος μετάδοσής της). Ελάχιστο βάρος δινόταν σε ερευνητικό προσανατολισμό. Ανάμεσα στα μέσα με τα οποία επιδιώκεται η κατάρτιση των σπουδαστών στις "επιστήμες της παιδείας" είναι και η "διεξαγωγή απλών ερευνών" (βλ. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΥΠΡΟΥ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ χ.η., σ.5).

3. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Με βάση τους παραπάνω στόχους, η έρευνά μας επιχειρεί μια πρώτη απάντηση σε γενικά και ειδικά ερωτήματα. Το βασικό ερώτημα που τίθεται επτά χρόνια μετά την έναρξη λειτουργίας των Π.Τ. είναι αν αυτά εκπληρώνουν την αποστολή τους με βάση την αυτοαντίληψη των ίδιων των πτυχιούχων. Αν δηλαδή, όπως προβλέπει η σχετική νομοθεσία, όντως "παρέχουν στους πτυχιούχους τους τα απαραίτητα εφόδια που θα εξασφαλίζουν την άρτια κατάρτισή τους για την επιστημονική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία". Αν, με άλλα λόγια, οι πτυχιούχοι των Π.Τ. πιστεύουν ότι έχουν αποκτήσει **επιστημονική ταυτότητα** (πιστεύουν ότι με τα εφόδια που απέκτησαν φοιτώντας σ'ένα Π.Τ. είναι ειδικοί μιας επιστήμης) και ταυτόχρονα νιώθουν ότι είναι εφοδιασμένοι με τις γνώσεις που θα τους επιτρέψουν να ανταποκριθούν στις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις (επαγγελματική ταυτότητα) στο χώρο δουλειάς. Πρόκειται δηλαδή για την επαγγελματική κατάρτιση των αυριανών δασκάλων. **Το ερώτημα σε τελική ανάλυση είναι αν τα Π.Τ. εκπαιδεύουν επιστήμονες και ταυτόχρονα καταρτίζουν επαγγελματίες.** Εξάλλου, έχει διατυπωθεί με παρρησία η άποψη ότι τα ελληνικά Α.Ε.Ι. ούτε επιστήμονες εκπαιδεύουν, ούτε επαγγελματίες καταρτίζουν, αλλά μόνο πτυχιούχους παράγουν (ΚΑΚΡΙΑΗΣ, 1990).

Ένα δεύτερο ερώτημα στο οποίο επιχειρήσαμε μια συγκριτική, ερευνητική προσέγγιση ήταν τούτο: Αποκτούν, σύμφωνα πάντα με την αυτοαντίληψη των πτυχιούχων, μεγαλύτερα εφόδια (επιστημονικά - ερευνητικά και επαγγελματικά) οι απόφοιτοι των Π.Τ. από εκείνους των Π.Α.; Καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό δεν είναι αυτονόητη γιατί πιστεύουμε ότι η ένταξη οποιωνδήποτε σπουδών στο πανεπιστήμιο δεν οδηγεί κατ'ανάγκη και στην απόκτηση επιστημονικής - ερευνητικής ταυτότητας. Ο κίνδυνος της ποσοτικής αύξησης, της μετατροπής δηλαδή των 2ετών Π.Α. σε τετραετείς, είναι υπαρκτός. Θεωρούμε γι' αυτό, ιδιαίτερα χρήσιμη μια συγκριτική προσέγγιση των επιτέδων εκπαίδευσης, ανάμεσα στις παλιές Π.Α. και τα Π.Τ., ιδιαίτερα ως προς τις δυο κύριες αποστολές τους: Εκπαιδεύουν επιστήμονες; Καταρτίζουν επαγγελματίες; Τα Π.Τ. οφείλουν να κάνουν και τα δυο με έμφαση στο πρώτο. Οι Π.Α. υποχρεούνταν να κάνουν μόνο το δεύτερο. Τι γίνεται λοιπόν σήμερα; Πώς αξιολογούν την πραγματικότητα οι ίδιοι οι φοιτητές - σπουδαστές;

Έστω κι αν το δείγμα της σύγκρισής μας είναι η Π.Α. Κύπρου και όχι οι ελληνικές Π.Α., πιστεύουμε ότι με τον αυτονόητο περιορισμό της μη απόλυτης συγκρισιμότητας ελληνικών Π.Α. και Π.Α. Κύπρου, μπορούμε να οδηγηθούμε σε σημαντικά συγκριτικά πορίσματα.

Με βάση τον παραπάνω προβληματισμό θα μπορούσαμε να εξειδικεύσουμε τα ερωτήματά μας ως εξής. Πίστευαν οι απόφοιτοι των Π.Τ. και των Π.Α. ότι:

- α. Γνωρίζουν το(τη) μαθητή(τρια) που καλούνται αύριο να "διδάξουν"; Το πώς μαθαίνει και πώς αναπτύσσεται. Τις κοινωνικές διαστάσεις της σχολικής γνώσης, το "ΓΙΑΤΙ"; (Γ. Κοντογιαννοπούλου - Πολυδωρίδη: 1991). Μια τέτοια γνώση αποτελεί συστατικό στοιχείο της επιστημονικής - ερευνητικής ταυτότητας του επιστήμονα των επιστημών της Αγωγής, του ερευνητή παιδαγωγού.
- β. Γνωρίζουν τα αντικείμενα που θα "διδάξουν"; Το "ΤΙ", όπως αποκαλείται;
- γ. Εχουν εξοικειωθεί με το "Πώς" της διδακτικής πράξης, με τον τρόπο μετάδοσης της γνώσης; Εχουν δηλαδή επαρκώς ενημερωθεί σε θέματα διδακτικής μεθοδολογίας; (όχι ως τεχνοκρατικά μοντέλα, αλλά ως "αρχιτεκτονική" ΦΛΟΥΡΗΣ:1984).
- δ. Εχουν ασκηθεί επαρκώς στο "φυσικό περιβάλλον", δηλαδή στη σχολική τάξη; Το ερώτημα αυτό συνδέεται κυρίως με την οργάνωση και λειτουργία των αποκαλούμενων πρακτικών ασκήσεων στα διάφορα σχολεία, αλλά και με τα εργαστήρια - σεμινάρια.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

4.1. ΔΕΙΓΜΑ

Υποκείμενα της έρευνάς μας αποτέλεσαν φοιτητές τεσσάρων Π.Τ. της χώρας και σπουδαστές της Π.Α. Κύπρου. Και στην περίπτωση της Π.Α. Κύπρου και στην περίπτωση των Π.Τ. οι φοιτητές του δείγματός μας είχαν ολοκληρώσει τον κύκλο σπουδών τους (ήταν επί πτυχίω :φοίτηση 8 εξαμήνων για τα Π.Τ. και 3 ετών για την Π.Α. Κύπρου). Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν κατά την εξεταστική περίοδο του Ιουνίου (1991). Στην Ελλάδα το τυχαίο δείγμα λήφθηκε από δυο κεντρικά (Αθήνα - Θεσσαλονίκη(9) και δυο Περιφερειακά Πανεπιστημιακά Π.Τ. (Πάτρα - Ιωάννινα). Ετσι μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι το δείγμα μας είναι αντιπροσωπευτικό. Με την επιφύλαξη βέβαια ότι δεν συμπεριλήφθηκε δείγμα από τα Τμήματα που εμείς θα χαρακτηρίζαμε "Περιφερειακά των Περιφερειακών", όπως είναι αυτά της Θράκης και τελευταία της Φλώρινας. Στα Τμήματα όμως αυτά δεν επεκτάθηκε η έρευνά μας, γιατί δεν είχε ακόμη ολοκληρωθεί ένας πλήρης κύκλος σπουδών.

Το μέγεθος του δείγματος, κατά χώρα και κατά Τμήμα, προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι
(ΜΕΓΕΘΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	%		%
			ΕΛΛΑΔΑ	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	95	30.6	275	88.7
" ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	56	18.1		
" ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	103	33.2		
" ΑΘΗΝΩΝ	21	6.8		
			ΚΥΠΡΟΣ	
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΥΠΡΟΥ	35	11.3	35	11.3
ΣΥΝΟΛΟ	310	100.0	310	100.0

4.2. Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Με βάση τους σκοπούς της έρευνάς μας και τα ερευνητικά ερωτήματα, όπως αναπτύχθηκαν παραπάνω, προχωρήσαμε στην κατάρτιση του ερωτηματολογίου. Με την πρώτη ερώτηση στην αρχή κάθε ερωτηματολογίου υπάρχει σύντομη περιγραφή των στόχων των Π.Τ. (απόκτηση συγκεκριμένης επιστημονικής ταυτότητας) σε αντίθεση με τις Π.Α. (κυριαρχία επαγγελματικής κατάρτισης) - επιδιώξαμε να πάρουμε απάντηση στο ερώτημα αναφορικά με την αυτοαντίληψη των "επί πτυχίω" φοιτητών, για το βαθμό απόκτησης επιστημονικής ταυτότητας. Το ερώτημα ήταν: "Νομίζετε ότι αποφοιτώντας από το Τμήμα - Σχολή έχετε αποκτήσει επιστημονική ταυτότητα";

Το δεύτερο ερώτημα "Πιστεύετε ότι είστε γνώστης της ύλης των μαθημάτων του δημοτικού σχολείου"; στόχευε να δώσει απάντηση στο ερώτημα κατά πόσο κατέχουν οι φοιτητές, σύμφωνα πάντα με την αυτοαντίληψή τους, την ύλη που προσφέρεται στο δημοτικό σχολείο. Το ερώτημα σχετίζεται με την επαγγελματική κατάρτιση των πτυχιούχων των Π.Τ. και των Π.Α., με το βαθμό "επαγγελματικής ετοιμότητας".

Τα ερωτήματα 3 και 4 αναφέρονται στην εξοικείωση με θέματα διδακτικής μεθοδολογίας και οργάνωσης της διδασκαλίας και της μάθησης στο σχολείο. Μέσα από τα ερωτήματα: "Γνωρίζετε μεθόδους διδασκαλίας" (ερ.3) και "Έχετε εξασκηθεί στην οργάνωση διδασκαλίας των μαθημάτων στις διάφορες τάξεις ώστε να μπορείτε να ανταπεξέλθετε στις διδακτικές ευθύνες του δασκάλου του δημοτικού σχο-

λείου", (ερ.4) θέλαμε να διαπιστώσουμε την ετοιμότητα των πτυχιούχων να δίνουν απάντηση κυρίως στο "ΠΩΣ" (τροπο μετάδοσης της γνώσης).

Με μια πέμπτη ερώτηση επιδιώξαμε να έχουμε μια γενική απάντηση αναφορικά με το πόσο οι φοιτητές έμειναν ικανοποιημένοι από τη φοίτησή τους σ'ένα Π.Τ. ή στην Π.Α. Τέλος, θεωρώντας σημαντική την εμπειρία που απέκτησαν οι φοιτητές - σπουδαστές κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, ζητήσαμε στην τελευταία ερώτηση ("Τι θα προτεινάτε προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις απόκτησης στο μέγιστο βαθμό επιστημονικής και επαγγελματικής ταυτότητας"), τις προτάσεις τους για τη βελτίωση του επιπέδου σπουδών.

Η τελευταία ερώτηση ήταν ανοιχτή, ενώ όλες οι άλλες ήταν κλειστές με τέτοιες όμως δυνατότητες απαντήσεων ώστε να καλύπτουν όλες τις πιθανές περιπτώσεις. Η αξιολόγηση έγινε με κλίμακα 5 διαβαθμίσεων, ως εξής:

- 1 = Στον ελάχιστο βαθμό
- 2 = Σε ικανοποιητικό βαθμό
- 3 = Σε σημαντικό βαθμό
- 4 = Σε πολύ μεγάλο βαθμό
- 5 = Στο μέγιστο βαθμό

Πριν από την τελική του διαμόρφωση, το ερωτηματολόγιο δόθηκε για έλεγχο σε φοιτητές του Π.Τ. της Πάτρας και αφού διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχαν προβλήματα κατανόησης, οριστικοποιήθηκε και διανεμήθηκε στο τελικό δείγμα της έρευνας (εννοείται ότι οι φοιτητές που συμμετείχαν στην προ-έρευνα αποκλείστηκαν από την έρευνα).

4.3. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Η επεξεργασία και ανάλυση των στατιστικών δεδομένων έγινε σε Η/Υ του Πανεπιστημίου Πατρών με βάση το στατιστικό πακέτο SPSS. Σε επίπεδο περιγραφικής στατιστικής δόθηκαν πίνακες συχνοτήτων για κάθε μεταβλητή ξεχωριστά, ενώ σε επίπεδο επαγωγικής στατιστικής, για τον έλεγχο της συνάφειας ανάμεσα σε δυο μεταβλητές χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό κριτήριο χ . Το συγκεκριμένο τεστ χρησιμοποιήθηκε επειδή όλες οι εξεταζόμενες μεταβλητές είναι κατηγορικές, γεγονός που δεν επέτρεπε τη χρήση άλλου ίσως πιο έγκυρου κριτηρίου. Ως επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας λήφθηκε το 0.05.

5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

5.1. ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΥΠΙΚΕΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ

Στους πρώτους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται και αναλύονται οι Μέσοι Όροι (Μ.Ο.) όλων των απαντήσεων και οι Τυπικές Αποκλίσεις (Τ.Α.) (10) κατά χώρα και κατά Τμήμα.

Ο παρακάτω πίνακας 2 περιέχει τους Μ.Ο. και τις Τ.Α. ξεχωριστά κατά χώρα (Ελλάδα - Κύπρος).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

**ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΥΠΙΚΕΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΠΕΝΤΕ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΗ**

	Μ.Ο.		Τ.Α.		ΜΕΓΕΘΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	
	ΕΛΛΑΔΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΚΥΠΡΟΣ
Ερώτηση 1	2.15	1.63	.87	0.77	274	35
Ερώτηση 2	2.22	2.11	1.03	.87	274	35
Ερώτηση 3	2.55	2.60	1.00	.91	273	35
Ερώτηση 4	2.51	2.63	1.24	.97	275	35
Ερώτηση 5	2.30	2.34	1.04	1.06	274	35

Από τα στοιχεία του πίνακα 2, προκύπτει ότι οι Μ.Ο. των απαντήσεων σε όλες τις ερωτήσεις κινούνται μεταξύ 2.15 και 2.55. Οι απαντήσεις δηλαδή κυμαίνονται μεταξύ "σε ικανοποιητικό" και "σε σημαντικό βαθμό", που σημαίνει σε βαθμό 2-3 της κλίμακας 1-5. Σε σχέση με τις αποκλίσεις, η μεγαλύτερη (1.24) παρουσιάζεται στην ερώτηση 4 και η μικρότερη (.87) στην ερώτηση 1.

Οι μικρότεροι Μ.Ο. παρουσιάζονται στην ερ. 1 (αναφέρεται στην απόκτηση επιστημονικής ταυτότητας). Ο Μ.Ο. 2.15 σημαίνει ότι ο φοιτητής, με βάση την αυτοαξιολόγησή του, πιστεύει ότι έχει αποκτήσει επιστημονική ταυτότητα σε βαθμό (2 ικανοποιητικό βαθμό) της κλίμακας 1-5. Ο δείκτης αυτός συνδυαζόμενος με την τυπική απόκλιση .87 σημαίνει ότι αν προχωρήσουμε μια μονάδα τυπικής απόκλισης πάνω και κάτω από το Μ.Ο., οι οριακές τιμές που προκύπτουν είναι 1.28 και 3.02. Από αυτό προκύπτει ότι το συντριπτικό ποσοστό των αφοιτών (68%) τοποθετεί τον εαυτό του αναφορικά με την απόκτηση επιστημονικής ταυτότητας μεταξύ των

τιμών 1.28 και 3.02 που σημαίνουν αντίστοιχα "στον ελάχιστο βαθμό" - "σε σημαντικό βαθμό"(11).

Οι πιο υψηλές τιμές (2.55) παρουσιάζονται στην ερ. 3 που αναφέρεται στην εξοικείωση με μεθόδους διδασκαλίας. Ο παραπάνω Μ.Ο. υποδηλώνει ότι οι φοιτητές των Π.Τ. δηλώνουν ότι γνωρίζουν μεθόδους διδασκαλίας σε βαθμό που πλησιάζει το 3 (σε σημαντικό βαθμό) της κλίμακας 1-5. Οι τιμές που διαμορφώνονται εδώ με βάση την τυπική απόκλιση 1.00 είναι 1.55 και 3.55. Οι τιμές αυτές αντιστοιχούν περίπου (τις πλησιάζουν) στις απαντήσεις "σε ικανοποιητικό βαθμό" και "σε πολύ μεγάλο βαθμό". Το συντριπτικό δηλαδή ποσοστό (περ. 68%) των απαντήσεων συσσωρεύεται στους βαθμούς 2-4 της κλίμακας 1-5.

Από τα στοιχεία που αφορούν την Κύπρο, προκύπτει ότι οι Μ.Ο. των απαντήσεων σε όλες τις ερωτήσεις κινούνται μεταξύ 1.63 και 2.73.(12). Οι απαντήσεις δηλαδή κυμαίνονται και στην περίπτωση της Κύπρου γενικά μεταξύ "σε ικανοποιητικό" και "σε σημαντικό βαθμό", που σημαίνει σε βαθμό 2-3 της κλίμακας 1-5. Σε σχέση με τις αποκλίσεις, η μεγαλύτερη (1.06) παρουσιάζεται στην ερ. 5 και η μικρότερη στην ερ. 1.

Και στην περίπτωση της Κύπρου, ο μικρότερος Μ.Ο. παρουσιάζεται στην ερ. 1 (1.63). Ο σπουδαστής δηλαδή της Π.Α. Κύπρου εκτιμά ότι έχει αποκτήσει επιστημονική ταυτότητα σε βαθμό που πλησιάζει το 2 (σε ικανοποιητικό βαθμό) της κλίμακας 1-5. Ο δείκτης 1.63, συνδυαζόμενος με την τυπική απόκλιση .77 που αντιστοιχεί σ'αυτόν, δηλώνει ότι αν προχωρήσουμε μια μονάδα τυπικής απόκλισης πάνω και κάτω από το Μ.Ο., οι οριακές τιμές που προκύπτουν είναι 0.86 και 2.40. Από αυτό προκύπτει ότι το συντριπτικό ποσοστό των αποφοίτων σπουδαστών της Π.Α. Κύπρου τοποθετεί τον εαυτό του αναφορικά με την απόκτηση επιστημονικής ταυτότητας μεταξύ των τιμών 0.86 και 2.40. Αυτό αντιστοιχεί σε τιμές "στον ελάχιστο βαθμό - σε ικανοποιητικό βαθμό" (λίγο κάτω από τον ελάχιστο και λίγο πιο πάνω από τον ικανοποιητικό βαθμό).

Οι πιο υψηλές τιμές (2.63) για τους σπουδαστές της Π.Α. παρουσιάζονται στην ερ. 4 (οργάνωση διδασκαλίας και μάθησης). Η τιμή αυτή αντιστοιχεί περίπου στο βαθμό 3 (σε σημαντικό βαθμό) της κλίμακας 1-5.

Μια πρώτη συγκριτική προσέγγιση των τιμών στις δυο χώρες οδηγεί στο ευδιάκριτο συμπέρασμα ότι οι μεγαλύτερες αποκλίσεις στις απαντήσεις παρουσιάζονται στην ερ. 1 (η διαφορά Μ.Ο. είναι 0.52). Στις υπόλοιπες απαντήσεις οι ποσοστιαίες διαφοροποιήσεις είναι μηδαμινές. Είναι επομένως φανερό ότι οι φοιτητές των Π.Τ. εκτιμούν σε μεγαλύτερο βαθμό απ'ότι οι σπουδαστές της Π.Α. ότι έχουν αποκτήσει επιστημονική ταυτότητα.

5.2. ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΥΠΙΚΕΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑ

Ο παρακάτω πίνακας 3 δίνει τους Μ.Ο. και τις αποκλίσεις κατά Τμήμα:

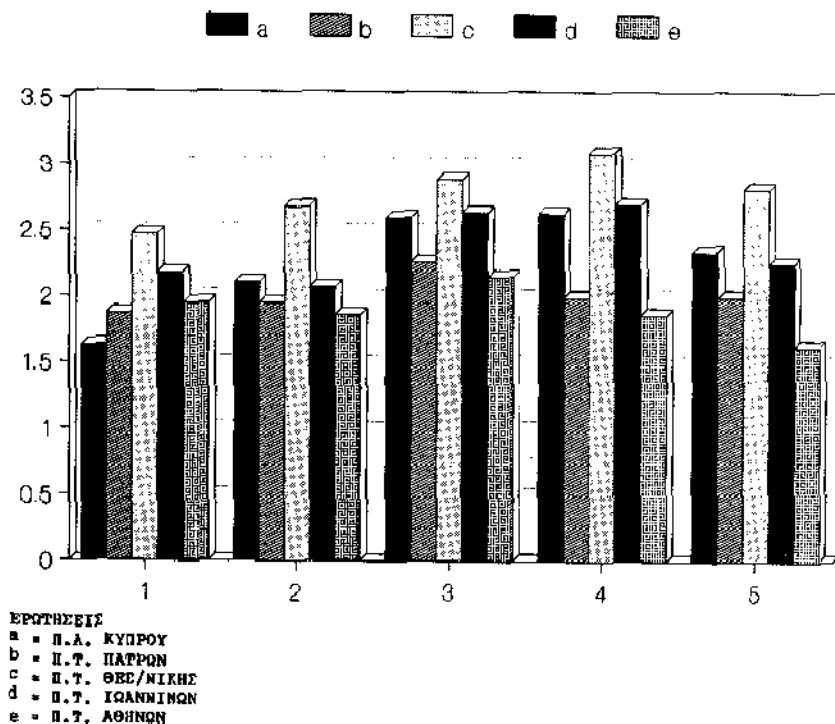
ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Μ.Ο. ΚΑΙ Τ.Α. ΣΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑ

	Μ.Ο.					Τ.Α.				
	ΤΜΗΜΑΤΑ					ΤΜΗΜΑΤΑ				
	ΠΑΤΡΩΝ	ΘΕΣ/ΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΑΘΗΝΑΣ	ΚΥΠΡΟΥ	ΠΑΤΡΩΝ	ΘΕΣ/ΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΑΘΗΝΑΣ	ΚΥΠΡΟΥ
ΕΡΩΤΗΣΗ 1	2.47	2.18	1.87	1.95	1.63	.76	.90	.85	.92	.77
ΕΡΩΤΗΣΗ 2	2.68	2.67	1.95	1.86	2.11	1.08	.99	.94	.85	.87
ΕΡΩΤΗΣΗ 3	2.89	2.64	2.26	2.15	2.60	.97	.98	.96	.81	.91
ΕΡΩΤΗΣΗ 4	3.09	2.70	1.99	1.86	2.63	1.10	1.36	1.04	1.01	.97
ΕΡΩΤΗΣΗ 5	2.82	2.25	1.99	1.65	2.34	1.33	1.00	.93	.74	1.06

Στο παρακάτω ιστόγραμμα 1 απεικονίζονται παραστατικά τα στοιχεία του πίνακα 3.

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 1
(Μ.Ο. και Τ.Α. κατά ΤΜΗΜΑ)

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από μια "ανάγνωση" των στοιχείων του πίνακα 3 και του ιστογράμματος 1 είναι τα εξής:

- α. Το Π.Τ. της Πάτρας παρουσιάζει τους υψηλότερους Μ.Ο. στις απαντήσεις όλων των ερωτήσεων. Ο Μ.Ο. των απαντήσεων στην τελευταία αυτή περίπτωση κινείται μεταξύ 2.47 και 3.09, δηλαδή αρκετά πάνω από τη διαβάθμιση "σε ικανοποιητικό" και λίγο παραπάνω από τη διαβάθμιση "σε σημαντικό βαθμό". Είναι χαρακτηριστικό ότι σε κανένα άλλο Τμήμα δεν παρουσιάζεται Μ.Ο. πάνω από 3. Οι φοιτητές του Π.Τ. Πατρών, τείνουν να αυτοαξιολογούνται με βαθμό υψηλότερο από το Μ.Ο. όλων των Τμημάτων.
- β. Οι μικρότερες αποκλίσεις για όλα τα Τμήματα παρουσιάζονται στην ερ. 1 (εξαιρέση αποτελεί το Τμήμα της Αθήνας, στο οποίο η μικρότερη απόκλιση .74 παρουσιάζεται στην ερ.5) και οι μεγαλύτερες στην ερ.4 (εξαιρέση αποτελεί η Κύπρος με την υψηλότερη απόκλιση 1.06 στην ερ.5).
- γ. Οι τιμές των Μ.Ο. διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των ελληνικών τμημάτων.

Τα παραπάνω αρχικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τη συγκριτική προσέγγιση των Μ.Ο. και των Τ.Α. θα προσεγγισθούν αναλυτικότερα με την παράθεση και μελέτη πινάκων, οι οποίοι και περιλαμβάνουν αναλυτικά στατιστικά στοιχεία για όλες τις απαντήσεις κατά Τμήμα και κατά χώρα.

6. ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ

6.1. ΑΥΤΟΑΝΤΙΑΝΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

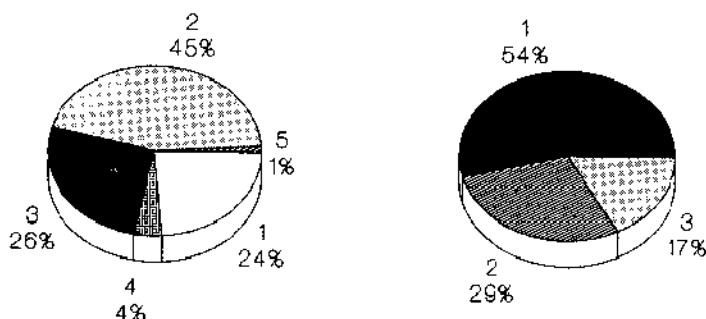
Ο παραπάνω πίνακας 4 και η γραφική παράσταση 1, περιέχει τις απαντήσεις στην πρώτη ερώτηση με μεταβλητή τη χώρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

ΧΩΡΑ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΕΛΛΑΔΑ	65 (23.7%)	122 (44.5 %)	72 (26.3 %)	12 (4.4 %)	3 (1.1 %)	274 (88.7 %)
ΚΥΠΡΟΣ	19 (54.3 %)	10 (28.6 %)	6 (17.1 %)	0 (0.0 %)	0 (0.0 %)	35 (11.3 %)
ΣΥΝΟΛΟ	84 (27.2 %)	132 (42.7 %)	78 (25.2 %)	12 (3.9 %)	3 (1.0 %)	309 (100.0 %)

$$\chi^2 = 15.45549 \text{ (P=.0038)}$$

ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ 1 (επιστημονική ταυτότητα)

1 = ΚΥΠΡΟΣ (1η-2η-3η ΕΡΩΤΗΣΗ)

2 = ΕΛΛΑΔΑ (1η-2η-3η-4η-5η ΕΡΩΤΗΣΗ)

Από την ανάλυση των δεδομένων του παραπάνω πίνακα μπορούν να συναχθούν πολύ σημαντικά συμπεράσματα. Οι διαφορές στις απαντήσεις των φοιτητών των Π.Τ. και των σπουδαστών της Π.Α. είναι στατιστικά σημαντικές (επίπεδο σημαντικότητας 5%). Το μεγαλύτερο ποσοστό (44,5%) των Ελλήνων φοιτητών εκτιμά ότι έχει αποκτήσει επιστημονική ταυτότητα σε βαθμό ικανοποιητικό (βαθμός 3 της κλίμακας 1-5). Αντίθετα το μεγαλύτερο ποσοστό (54,3%) των Κυπρίων σπουδαστών αξιολογεί την απόκτηση επιστημονικής ταυτότητας με τον ελάχιστο βαθμό 1 της κλίμακας 1-5. Είναι χαρακτηριστικό ότι ουδείς Κύπριος σπουδαστής εκτιμά ότι έχει αποκτήσει επιστημονική ταυτότητα στο βαθμό 4 (σε πολύ μεγάλο βαθμό) ή 5 (στο μέγιστο βαθμό). Γενικά θα μπορούσε να πει κανείς ότι τα ποσοστά για την Κύπρο ακολουθούν μια φθίνουσα πορεία από το 5 προς το 1, ενώ για την Ελλάδα τα υψηλότερα ποσοστά είναι συσσωρευμένα στη μέση της πενταβάθμιας κλίμακας (βαθμοί 2 και 3). Ακόμη, στην περίπτωση της Ελλάδας δεν υπάρχουν μηδενικά φραγμένα, ενώ στην Κύπρο συναντώνται στις στήλες 4 και 5.

6.2. ΑΥΤΟΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Στον επόμενο πιν. 5 έχουν καταχωρηθεί οι απαντήσεις κατά χώρα στην ερώτηση 2 που στόχευε να διαπιστώσει το βαθμό της επαγγελματικής προετοιμασίας των αυριανών δασκάλων - πτυχιούχων Π.Τ. και Π.Α.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

ΧΩΡΑ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΕΛΛΑΔΑ	78 (28.5 %)	97 (35.4 %)	64 (23.4 %)	31 (11.3 %)	4 (1.5 %)	274 (88.7 %)
ΚΥΠΡΟΣ	8 (22.9 %)	18 (51.4 %)	6 (17.1 %)	3 (8.6 %)	0 (0.0 %)	35 (11.3 %)
ΣΥΝΟΛΟ	86 (27.8 %)	115 (37.2 %)	70 (22.7 %)	34 (11.0 %)	4 (1.3 %)	309 (100.0 %)

$$\chi^2 = 3.74524 \quad (P=.4416)$$

Είναι αξιοσημείωτο ότι ενώ στις απαντήσεις της ερώτησης 1 (πιν. 5) υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές δεν παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο στις απαντήσεις του ερωτήματος που αναφερόταν στην επαγγελματική ετοιμότητα των πτυχιούχων Π.Τ. και Π.Α. Με βάση το δεδομένο της ισομερούς γενικά κατανομής των απαντήσεων στην 5βάθμια κλίμακα, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στη διαπίστωση ότι η **ένταξη των παιδαγωγικών σπουδών στα Πανεπιστήμια βελτίωσε αισθητά την απόκτηση επιστημονικών - ερευνητικών εφοδίων από τους φοιτητές, δεν προκάλεσε όμως καμιά αντίστοιχη αύξηση της επαγγελματικής τους ετοιμότητας**. Ο βαθμός επαγγελματικής ετοιμότητας, η γνώση δηλαδή των γνωστικών αντικειμένων που καλούνται να διδάξουν οι δάσκαλοι στο δημοτικό σχολείο είναι περίπου στο ίδιο επίπεδο για τους Έλληνες όσο και τους Κύπριους σπουδαστές (η ύλη και γενικά οι απαιτήσεις αυτού του σχολείου τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο είναι παρεμφερείς). Εδώ βέβαια θα πρέπει να υποθέσουμε ότι εάν συγκρίνουμε την Π.Α. Κύπρου με τις παλαιές Π.Α. στην Ελλάδα, η επαγγελματική προετοιμασία των Κυπρίων σπουδαστών θα πρέπει να ήταν πολύ καλύτερη εξαιτίας κυρίως της τριετούς φοίτησης (όσον αφορά σε άλλα θέματα όπως διδακτικό προσωπικό, υλικοτεχνική υποδομή κ.λπ. είναι δύσκολο να γίνουν συγκρίσεις). Μπορούμε επιπλέον να υποθέσουμε ότι η επαγγελματική προετοιμασία των φοιτητών στα Π.Τ. είναι καλύτερη από εκείνη των σπουδαστών των Ελληνικών Παιδαγωγικών Ακαδημιών.

Μια προσεκτική ανάγνωση των ποσοστών διακύμανσης των πέντε απαντήσεων δίνει μια ανησυχητική εικόνα ως προς τα επαγγελματικά εφόδια, με βάση πάντα την αυτοαντίληψη που έχουν αποκτήσει οι αυριανοί δάσκαλοι. Πολύ υψηλά ποσοστά συσσωρεύονται στις στήλες 1 (σε ελάχιστο βαθμό) και 2 (σε ικανοποιητικό

βαθμό). Το άθροισμα αυτών των στήλών στην περίπτωση των Π.Τ. ανέρχεται στο 63,9% και στην Π.Α. Κύπρου στο 74,3%. Αντίθετα, ελάχιστα είναι τα ποσοστά στις στήλες 4 (σε μεγάλο βαθμό) και 5 (στο μέγιστο βαθμό). Μόλις 12,8% είναι το άθροισμα των ποσοστών αυτών των στήλών για τα Π.Τ. και 8,6% για την Π.Α. Κύπρου.

6.3. ΑΥΤΟΑΝΤΙΑΝΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΜΕΘΟΔΟΥΣ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Η ερώτηση 3 στόχευε στη διαπίστωση της διδακτικής ετοιμότητας των πτυχιούχων, της εξοικείωσης τους δηλαδή με μεθόδους διδασκαλίας, ικανότητα που θα τους επιτρέψει να κινηθούν με "διδασκαλική άνεση" στη σχολική τάξη. Οι απαντήσεις στο ερ. 3 εμπεριέχονται στον επόμενο πιν.6.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
(ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ)

ΧΩΡΑ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΕΛΛΑΔΑ	32 (11,7 %)	116 (42,5 %)	80 (29,3 %)	33 (12,1 %)	12 (4,4 %)	273 (88,6 %)
ΚΥΠΡΟΣ	2 (5,7 %)	17 (48,6 %)	10 (28,6 %)	5 (14,3 %)	1 (2,9 %)	35 (11,4 %)
ΣΥΝΟΛΟ	34 (11,0 %)	133 (43,2 %)	90 (29,2 %)	38 (12,3 %)	13 (4,2 %)	308 (100,0 %)

$$\chi^2 = 1.58092 \quad (P = .8122)$$

Από τους στατιστικούς δείκτες συνάφειας του παραπάνω πιν.6 όπως και από τους αντίστοιχους του προηγούμενου πίνακα, προκύπτει ότι οι αποκλίσεις στις απαντήσεις δεν είναι στατιστικά σημαντικές. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ προσδοκωμένων τιμών και τιμών που παρατηρήθηκαν. Και από τα στοιχεία αυτού του πίνακα προκύπτει ότι δεν βελτιώθηκε ουσιαστικά στα Π.Τ. η προετοιμασία σε θέματα διδακτικών προσεγγίσεων των διαφόρων μαθημάτων σε σχέση με τις Π.Α. Η εικόνα βέβαια της διακύμανσης των ποσοστών στις πέντε απαντήσεις είναι καλύτερη σε σχέση με την εικόνα του πιν.5. Τόσο δηλαδή οι φοιτητές των Π.Τ. όσο και οι σπουδαστές της Π.Α. εκτιμούν ότι έχουν αποκτήσει μεγαλύτερα εφόδια στο ΠΩΣ απ' ότι στο ΠΙ. και στην περίπτωση όμως του ΠΩΣ τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνονται στις στήλες 1 και 2 και τα μικρότερα στις στήλες 4 και 5. Στην πρώτη περίπτωση το σύνολο των απαντήσεων (1 και 2)

ανέρχεται για την Ελλάδα στο ύψος του 54.2% και για την Κύπρο στο 56.3%. Από τα στοιχεία αυτά συνάγεται το συμπέρασμα ότι τόσο οι φοιτητές των Π.Τ. όσο και οι σπουδαστές των Π.Α. θεωρούν ότι δεν έχουν προετοιμασθεί επαρκώς ούτε σε θέματα διδακτικής μεθοδολογίας.

6.4. ΑΥΤΟΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ

Ο επόμενος πέν. 7 αναφέρεται στην εξάσκηση των φοιτητών - σπουδαστών στο "φυσικό περιβάλλον" και στην απόκτηση μέσα απ' αυτή της ικανότητας να οργανώσουν το διδακτικό τους έργο και γενικά το μαθησιακό περιβάλλον στη σχολική τάξη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ

ΧΩΡΑ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΕΛΛΑΔΑ	68 (24.7 %)	84 (30.5 %)	62 (22.5 %)	38 (13.8 %)	23 (8.4 %)	275 (88.7 %)
ΚΥΠΡΟΣ	5 (14.3 %)	10 (28.6 %)	13 (37.1 %)	7 (20.0 %)	0 (0.0 %)	35 (11.3 %)
ΣΥΝΟΛΟ	73 (23.5 %)	94 (30.3 %)	75 (24.2 %)	45 (14.5 %)	23 (7.4 %)	310 (100.0 %)

$$\chi^2 = 7.95663 \quad (P=.0932)$$

Και από τις στατιστικές τιμές του παραπάνω πίνακα δεν προκύπτουν διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις που να είναι στατιστικά σημαντικές. Και οι φοιτητές των Π.Τ. και οι σπουδαστές της Π.Α. πιστεύουν στη συντριπτική τους πλειοψηφία (55.2% για τους φοιτητές και 42.9% για τους σπουδαστές) ότι έχουν εξασκηθεί με την οργάνωση της διδασκαλίας σε βαθμό 1-2 της πενταβάθμιας κλίμακας. Πολύ μικρά είναι αντίθετα τα ποσοστά στις στήλες 4 και 5. Μόλις 22.2% για την Ελλάδα και 20.0% για την Κύπρο.

6.5. ΑΥΤΟΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗ

Στον επόμενο πιν.8 παρουσιάζονται τα στοιχεία των απαντήσεων που αναφέρονται στο βαθμό ικανοποίησης των φοιτητών - σπουδαστών από τη φοίτησή τους στο Τμήμα - Σχολή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗ

ΧΩΡΑ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΕΛΛΑΔΑ	68 (24.8 %)	103 (37.6 %)	59 (21.5 %)	40 (14.6 %)	4 (1.5 %)	274 (88.7 %)
ΚΥΠΡΟΣ	8 (22.9 %)	13 (37.1 %)	9 (25.7 %)	4 (11.4 %)	1 (2.9 %)	35 (11.3 %)
ΣΥΝΟΛΟ	76 (24.6 %)	116 (37.5 %)	68 (22.0 %)	44 (14.2 %)	5 (1.6 %)	309 (100.0 %)

$$\chi^2 = .89023 \quad (P = .9260)$$

Και εδώ οι μικρές διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις δεν είναι στατιστικά σημαντικές. Και στην περίπτωση της Ελλάδας και στην περίπτωση της Κύπρου τα υψηλότερα ποσοστά των απαντήσεων συσσωρεύονται στην κλίμακα 1,2 και 3 που δείχνει ότι ο βαθμός ικανοποίησης από τις σπουδές είναι πολύ μικρός. Συμπερασματικά, από τις συγκριτικές αναλύσεις των στατιστικών στοιχείων των πιν. 6-9 προκύπτει ότι οι διαφοροποιήσεις των απαντήσεων εστιάζονται μόνο στην ερώτηση 1 που αναφέρεται στην απόκτηση επιστημονικής ταυτότητας. Στις υπόλοιπες ερωτήσεις (ΤΙ και ΠΩΣ) δεν φαίνεται ότι έχουν προκύψει μέχρι στιγμής σημαντικές βελτιώσεις από την ένταξη των παιδαγωγικών σπουδών στα Πανεπιστήμια.

7. ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Το σημαντικότερο ερευνητικό εύρημα της προηγούμενης ενότητας, στην οποία παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα των απαντήσεων κατά χώρα, είναι ότι διαφορετικές απαντήσεις με στατιστική σημαντικότητα καταγράφηκαν μόνο στην πρώτη ερώτηση. Η αυτοαντίληψη δηλαδή των ελλήνων φοιτητών των Π.Τ. διαφοροποιείται σημαντικά από αυτή των σπουδαστών της Π.Α.Κύπρου μόνο σε σχέση με την απόκτηση επιστημονικής ταυτότητας. Οι απαντήσεις στις υπόλοιπες ερωτήσεις δεν παρουσιάζουν αποκλίσεις που να είναι στατιστικά σημαντικές.

Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης η διαπίστωση που προκύπτει από τα στοιχεία όλων των πινάκων της προηγούμενης ενότητας, σύμφωνα με την οποία οι φοιτητές αξιολογούν γενικά τον εαυτό τους αναφορικά με το βαθμό ετοιμότητάς τους να ασκήσουν το επάγγελμα του δασκάλου πολύ χαμηλά στην αξιολογική κλίμακα 1-5. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό για τις παιδαγωγικές σπουδές, επειδή οι πτυχιούχοι δεν νιώθουν επαρκείς γι' αυτό που εννοείται ότι προετοιμάστηκαν να κάνουν. Αν μάλιστα, αναφερόμενοι στους πτυχιούχους των Π.Τ., λάβουμε υπόψη μας ότι θα διορισθούν στην εκπαίδευση μετά από αρκετά μεγάλη περίοδο αναμονής (8-10 χρόνια), τότε ο βαθμός ερευνητικής και επαγγελματικής ετοιμότητας των αυριανών δασκάλων/ισσών είναι αναμενόμενο να μειωθεί ακόμη περισσότερο. Αυτό θα προκαλέσει νέες απαιτήσεις για συμπληρωματική κατάρτιση. Η παραπάνω αρνητική προοπτική για επαγγελματική απασχόληση ίσως να έπαιξε κάποιον ρόλο κατά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους φοιτητές των Π.Τ.

Η ποικιλία των απαντήσεων που παρουσιάζεται στον πίνακα 4 (αυτοαξιολόγηση για απόκτηση επιστημονικής ταυτότητας) θα πρέπει να αναχθεί σε διαφόρους λόγους. Ο ερευνητικός προσανατολισμός που έχουν τα Π.Τ., προσανατολισμός που αντανakλάται στα προγράμματα σπουδών τους, αποτελεί ίσως ένα από τα αίτια αυτής της διαφοροποίησης. Το ποσοστό βέβαια και των φοιτητών Π.Τ. που πιστεύουν ότι έχουν αποκτήσει επιστημονική ταυτότητα σε βαθμό 4 ή 5 είναι πολύ μικρός (συνολικά μόλις 5.1%). Αν όμως λάβει κανείς υπόψη του τις γνωστές αδυναμίες που έχουν τα Τμήματα κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους, αδυναμίες που εξακολουθούν να έχουν, τότε είναι αρκετά ικανοποιητικά ποσοστά αυτών που δηλώνουν ότι απόκτησαν επιστημονική ταυτότητα σε βαθμό 2 και 3 (συνολικά 70.8%).

Για την Π.Α. με πρόγραμμα σπουδών διαφορετικού προσανατολισμού (πρωτίστως επαγγελματικού), θα πρέπει να θεωρείται φυσική τόσο η ύπαρξη μηδενικών φαινών στη στήλη 4 και 5 της ερώτησης 1, όσο και η ύπαρξη του μεγαλύτερου ποσοστού στη στήλη 1. Οι σπουδαστές της Π.Α., ίσως δεν προσδοκούν να αποκτήσουν επιστημονική ταυτότητα και από τις απαντήσεις τους φαίνεται να έχουν επίγνωση αυτού του γεγονότος.

Θα πρέπει βέβαια να θυμίσουμε εδώ ότι αντικείμενο της έρευνας αυτής δεν είναι η διαπίστωση κατεξοχήν της απόκτησης επιστημονικής ταυτότητας από τους φοιτητές. Αυτό θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο άλλης έρευνας. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται και ερμηνεύονται εδώ αναφέρονται στις αντιλήψεις των ίδιων των φοιτητών αναφορικά με το βαθμό της επιστημονικής - ερευνητικής τους επάρκειας.

Η έλλειψη διαφοροποίησης των απαντήσεων ανάμεσα στους φοιτητές των Π.Τ. και στους σπουδαστές των Π.Α. σε όλες τις άλλες ερωτήσεις που αναφέρονται περισσότερο στο ΤΙ και το ΠΩΣ θα πρέπει να αποδοθεί σε διάφορα αίτια: υποβάθμιση ενδεχομένως του ρόλου των ειδικών μαθημάτων στα προγράμματα σπουδών (γλώσσα, μαθηματικά κλπ) που έχουν σχέση με την επαγγελματική προετοιμασία των μαθημάτων διδακτικής μεθοδολογίας, η ελλιπής πρακτική άσκηση των φοιτητών στα σχολεία, η ανεπαρκής γνώση των μαθητών από τη σκοπιά της ψυχολογίας (πώς αναπτύσσονται, πώς μαθαίνουν) θα αναφέρουμε ορισμένα μόνο αριθμητικά δεδομένα που δείχνουν ότι δεν υπάρχουν ουσιαστικές ποσοτικές διαφορές στη διδασκαλία των παραπάνω μαθημάτων ανάμεσα στα Π.Τ. και τη Π.Α. Κύπρου: Τα μαθηματικά διδάσκονται στα Π.Τ. 3-6 ώρες (υποχρεωτικά). Το ίδιο και η γλώσσα (Φιλίππου, 1990). Στην Π.Α. Κύπρου τα μαθηματικά και η γλώσσα διδάσκονται σύμφωνα με το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα της Π.Α. (ακαδ. έτους: 90/91) επί 10 ώρες (4 ώρες υποχρεωτικές και 6 επιλογής). Οι ώρες που αφιερώνονται στη διδακτική μεθοδολογία (γενική και ειδική διδακτική) είναι και στις δυο περιπτώσεις (Π.Τ. - Π.Α.) οι ίδιες (περίπου 15% για όλα τα έτη σπουδών). Ακόμη, να σημειώσουμε εδώ ότι σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στα Π.Τ. και την Π.Α. συνιστά το γεγονός ότι η φοίτηση στην Π.Α. είναι υποχρεωτική ενώ στα Π.Τ. προαιρετική (εξαιρούνται οι πρακτικές ασκήσεις που είναι και στις δυο περιπτώσεις υποχρεωτικές).

Τα παραπάνω βέβαια συγκριτικά ποσοτικά στοιχεία δεν είναι αρκετά για να ερμηνεύσουν από μόνα τους τη μη διαφορετικότητα των απαντήσεων στις ερωτήσεις 2-5. Θα πρέπει να συνεκτιμηθούν και εκείνα τα στοιχεία που θα συνιστούσαν ποιοτικές διαφοροποιήσεις (διδάσκοντες, περιεχόμενα διδασκαλίας και έρευνας, διδακτικά βιβλία, υποδομή κλπ). Η μη διαφορετικότητα όμως των απαντήσεων στις ερωτήσεις 2-5 δεν μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι τα ποιοτικά αυτά στοιχεία υπερεξceedουν στα Π.Τ. σε σχέση με την Π.Α.. Αν ήταν που θα έπρεπε να οδηγήσουν σε υψηλότερου βαθμού αυτοαντίληψη των φοιτητών των Π.Τ. από εκείνη των σπουδαστών των Π.Α.

8. ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑ

Μετά τις παραπάνω αναλυτικές συγκρίσεις ανάμεσα στις απαντήσεις των φοιτητών των Π.Τ. και των σπουδαστών της Π.Α. Κύπρου, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να προσεγγίσουμε συγκριτικά τις απαντήσεις των φοιτητών των διαφόρων Π.Τ. της Ελλάδας. Οι πίνακες που ακολουθούν μας δίνουν τις απαραίτητες πληροφορίες και για τα πέντε ερωτήματα της έρευνάς μας.

8.1. ΑΥΤΟΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Με τον παρακάτω πίνακα έχουμε την εικόνα των απαντήσεων των φοιτητών στα πέντε Π.Τ. της χώρας σε σχέση με την απόκτηση επιστημονικής ταυτότητας (εφ.1)

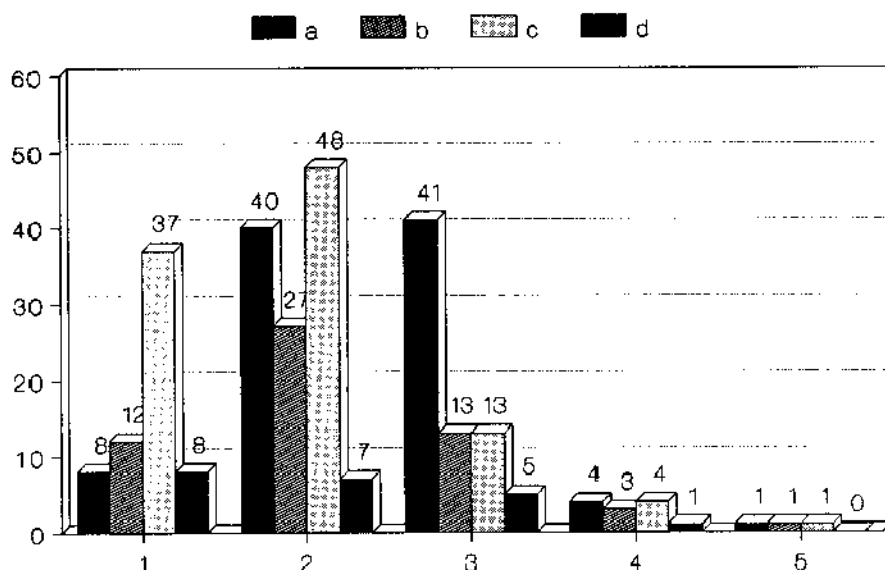
ΠΙΝΑΚΑΣ 9
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΠΑΤΡΑ	8 (8.5 %)	40 (42.6 %)	41 (43.6 %)	4 (4.3 %)	1 (1.1 %)	95 (34.3 %)
ΑΠΘ	12 (21.4 %)	27 (48.2 %)	13 (23.2 %)	3 (5.4 %)	1 (1.8 %)	56 (20.4 %)
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	37 (35.9 %)	48 (46.6 %)	13 (12.6 %)	4 (3.9 %)	1 (1.0 %)	103 (37.6 %)
ΑΘΗΝΑ	8 (38.1 %)	7 (33.3 %)	5 (23.8 %)	1 (4.8 %)	0 (.0 %)	21 (7.7 %)
ΣΥΝΟΛΟ	65 (23.7 %)	122 (44.5 %)	72 (26.3 %)	12 (4.4 %)	3 (1.1 %)	274 (100.0 %)

$$\chi^2 = 37.52157 \quad (P = .0002)$$

Τα παρακάτω στοιχεία απεικονίζονται στο ιστόγραμμα 2 που ακολουθεί.

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 2
(ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- a = Π.Τ. ΠΑΤΡΩΝ
- b = Π.Τ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
- c = Π.Τ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- d = Π.Τ. ΑΘΗΝΩΝ

Το πρώτο ενδιαφέρον συμπέρασμα που προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία του πίνακα 9 είναι ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις των φοιτητών στα διάφορα Π.Τ. της έρευνας, οι οποίες μάλιστα είναι στατιστικά σημαντικές (επίπεδο σημαντικότητας 1 %). Τον πιο υψηλό βαθμό στην αυτοαντίληψη για την κατάκτηση επιστημονικής ταυτότητας φαίνεται να πιστεύουν ότι τον έχουν αποκτήσει οι φοιτητές του Π.Τ. της Πάτρας. Παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά στη στήλη 1 (8.5 %), τα μεγαλύτερα στη στήλη 3, καθώς και τα μεγαλύτερα στο άθροισμα των στηλών 3+4+5 (49.6 %). Το μεγαλύτερο ποσοστό στη στήλη 1 παρουσιάζει η Αθήνα (38.1 %), η οποία έχει μηδενικό φαινίο στη στήλη 5, το υψηλότερο όμως στις στήλες 1+2 καταγράφεται στο Π.Τ. Ιωαννίνων (82.5 %) με το μικρότερο ποσοστό στις στήλες 3+4+5 (17.5 %).

8.2. ΑΥΤΟΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

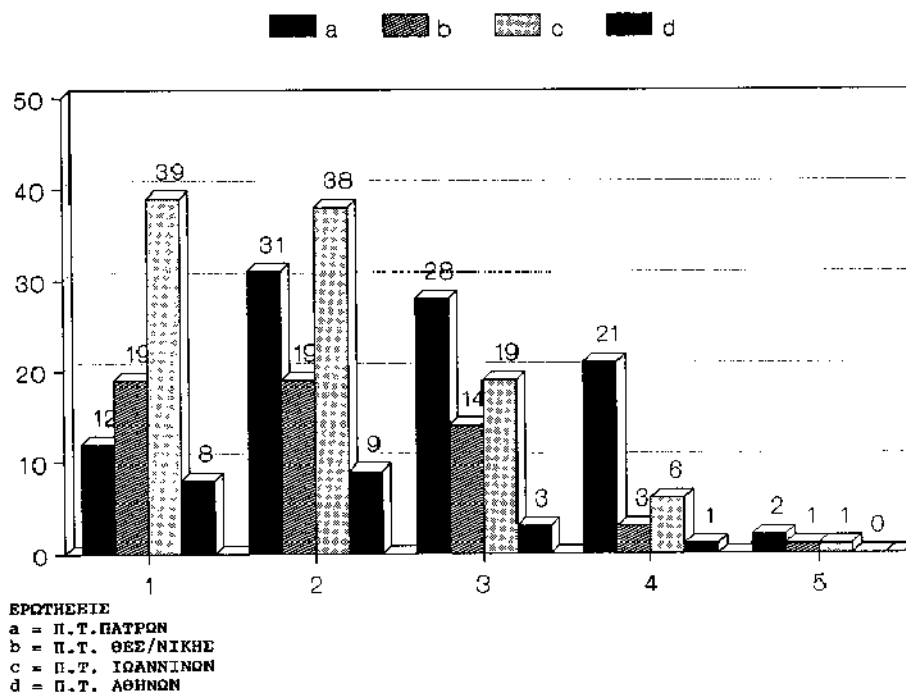
ΠΙΝΑΚΑΣ 10
(ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΠΑΤΡΑ	12 (12.8 %)	31 (33.0 %)	28 (29.8 %)	21 (2.1 %)	2 (2.1 %)	94 (34.3 %)
ΑΠΘ	19 (33.9 %)	19 (33.9 %)	14 (25.0 %)	3 (5.4 %)	1 (1.8 %)	56 (20.4 %)
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	39 (37.9 %)	38 (36.9 %)	19 (18.4 %)	6 (5.8 %)	1 (1.0 %)	103 (37.6 %)
ΑΘΗΝΑ	8 (38.1 %)	9 (42.9 %)	3 (14.3 %)	1 (4.8 %)	0 (0.0 %)	21 (7.7 %)
ΣΥΝΟΛΟ	78 (28.5 %)	97 (35.4 %)	64 (23.4 %)	31 (11.3 %)	4 (1.5 %)	274 (100.0 %)

$$\chi^2 = 32.92300 \quad (P=.0010)$$

Στο παρακάτω ιστ. 3 οπτικοποιούνται τα στοιχεία του πιν. 10

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 3
(ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ)

Στις απαντήσεις των φοιτητών επίσης που σχετίζονται με την απόκτηση επαγγελματικής ετοιμότητας οι απαντήσεις είναι και πάλι πολύ διαφορετικές. Ο βαθμός συστηματικής συνάφειας είναι κι εδώ πολύ υψηλός (επίπεδο 5%).

Η εικόνα είναι περίπου η ίδια με εκείνη του προηγούμενου πίνακα. Κι εδώ στο Τμήμα της Πάτρας καταγράφονται τα μικρότερα ποσοστά στη στήλη 1 (12.8 %), τα μεγαλύτερα στη στήλη 3 (29.8 %), καθώς και τα μεγαλύτερα στο άθροισμα των στηλών 3+4+5 (54.2 %). Την αντίθετη ακριβώς εικόνα παρουσιάζει το Π.Τ. Αθήνας :παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά στη στήλη 1 (38.1 %) στο άθροισμα των στηλών 1+2 (81.0 %) αλλά και τα μικρότερα στο άθροισμα των στηλών 3+4+5 (19.1 %) με μηδενικό και πάλι φαινείο στη στήλη 5.

Το Π.Τ. Ιωαννίνων καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση αναφορικά με τα υψηλά ποσοστά των στηλών 1+2 και τα χαμηλά των στηλών 3+4+5. Αν δηλαδή θα θέλαμε να κατατάξουμε τα Π.Τ. της έρευνας με βάση το βαθμό που οι φοιτητές εκτιμούν ότι απόκτησαν επαγγελματική επάρκεια η σειρά θα ήταν :Πάτρα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Αθήνα.

8.3. ΑΥΤΟΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΜΕΘΟΔΟΥΣ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ο πίνακας 12 μας δίνει τη στατιστική εικόνα των απαντήσεων στο ερ.3 που έχει σχέση με τις μεθόδους διδασκαλίας.

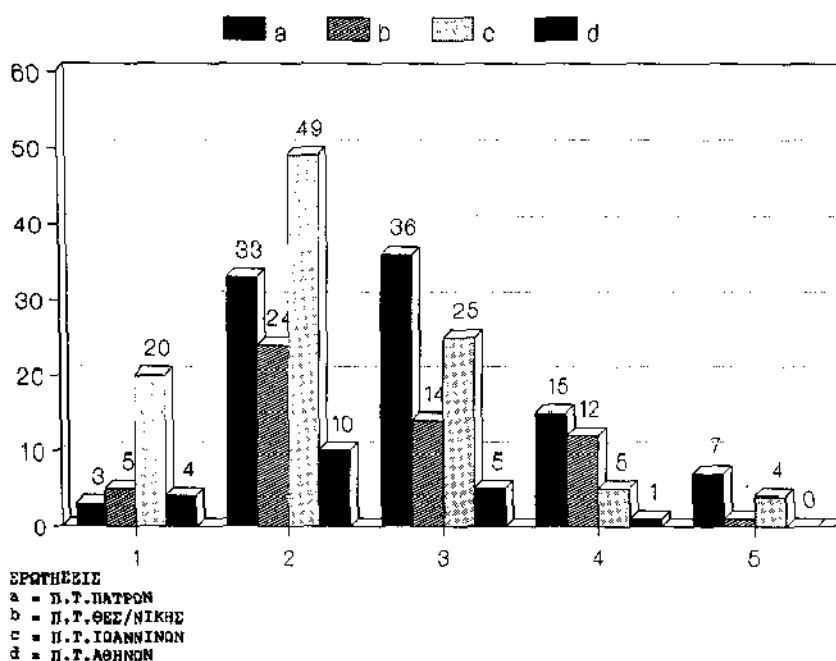
ΠΙΝΑΚΑΣ 11
ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΠΑΤΡΑ	3 (3.2 %)	33 (35.1 %)	36 (38.3 %)	15 (16.0 %)	7 (7.4 %)	94 (34.4 %)
ΑΠΘ	5 (8.9 %)	24 (42.9 %)	14 (25.0 %)	12 (21.4 %)	1 (1.8 %)	56 (20.5 %)
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	20 (19.4 %)	49 (47.6 %)	25 (24.3 %)	5 (4.9 %)	4 (3.9 %)	103 (37.7 %)
ΑΘΗΝΑ	4 (20.0 %)	10 (50.0 %)	5 (25.0 %)	1 (5.0 %)	0 (.0 %)	20 (7.3 %)
ΣΥΝΟΛΟ	32 (11.7 %)	116 (42.5 %)	80 (29.3 %)	33 (12.1 %)	12 (4.4 %)	273 (100.0 %)

$$\chi^2 = 32.94160 \quad (P = .0010)$$

Τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα απεικονίζονται και στο ιστ. 4 που ακολουθεί.

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 4
(ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ)

Η στατιστική εικόνα και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση των αριθμών του παραπάνω πίνακα 11 είναι ακριβώς τα ίδια με εκείνα του προηγούμενου. Αυτό αφορά επίσης στον δείκτη συστηματικής συνάφειας και στη σειρά των Τμημάτων με βάση τις απαντήσεις των φοιτητών.

8.4. ΑΥΤΟΑΝΤΙΑΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Ο πίνακας 12 μας δίνει τις αριθμητικές πληροφορίες αναφορικά με τις απαντήσεις των φοιτητών στην 4η ερώτηση.

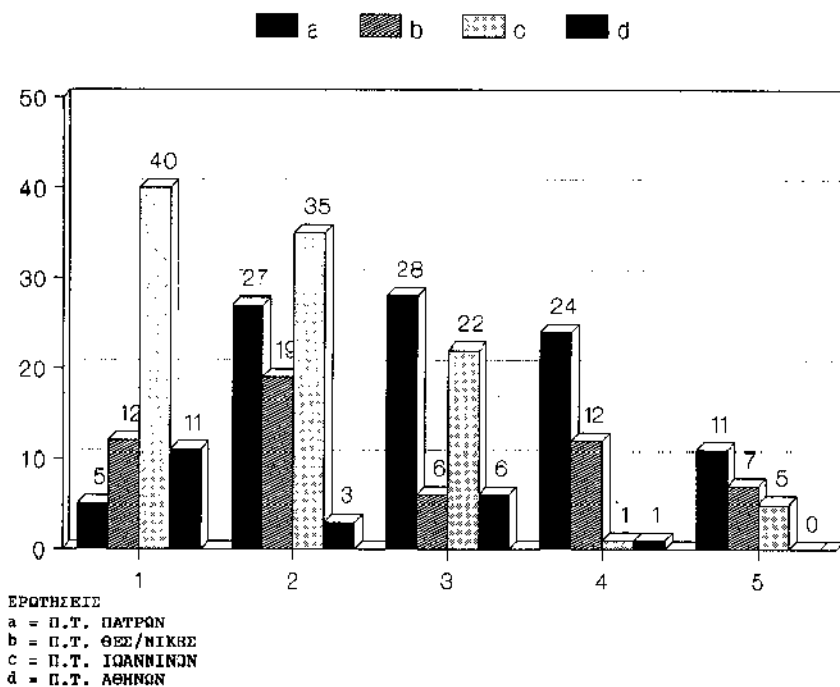
ΠΙΝΑΚΑΣ 12
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΠΑΤΡΑ	5 (5.3 %)	27 (28.4 %)	28 (29.5 %)	24 (25.3 %)	11 (11.6 %)	95 (34.5 %)
ΑΠΘ	12 (21.4 %)	19 (33.9 %)	6 (10.7 %)	12 (21.4 %)	7 (12.5 %)	56 (20.4 %)
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	40 (38.8 %)	35 (34.0 %)	22 (21.4 %)	1 (1.0 %)	5 (4.9 %)	103 (37.5 %)
ΑΘΗΝΑ	11 (52.4 %)	3 (14.3 %)	6 (28.6 %)	1 (4.8 %)	0 (0.0 %)	21 (7.6 %)
ΣΥΝΟΛΟ	68 (24.7 %)	84 (30.5 %)	62 (22.5 %)	38 (13.8 %)	23 (8.4 %)	275 (100.0 %)

$$\chi^2 = 68.54899 (P=.0000)$$

Τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα 12 παρουσιάζονται και στο ιστόγραμμα 5

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 5
(ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ)

Και από την "ανάγνωση" των αριθμών του πίνακα 12 προκύπτουν μεγάλες αποκλίσεις στις απαντήσεις των φοιτητών στα διάφορα τμήματα (επίπεδο συστηματικής συνάφειας 1 %). Χαρακτηριστικά των μεγάλων αποκλίσεων αποτελούν τα ποσοστά των απαντήσεων στα άκρα της πενταβάθμιας κλίμακας. Έτσι τα ποσοστά στη στήλη 1 είναι 52,4 % για το Π.Τ. της Αθήνας και μόλις 5,3 % για το Π.Τ. Πάτρας. Παρεμφερές είναι η εικόνα και στις στήλες 4 και 5.

8.5. ΑΥΤΟΑΝΤΙΑΓΩΓΗ ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗ

Ο τελευταίος πίνακας 13 μας δίνει πληροφορίες για το βαθμό ικανοποίησης των φοιτητών από τη φοίτηση στο(η) Τμήμα -Σχολή.

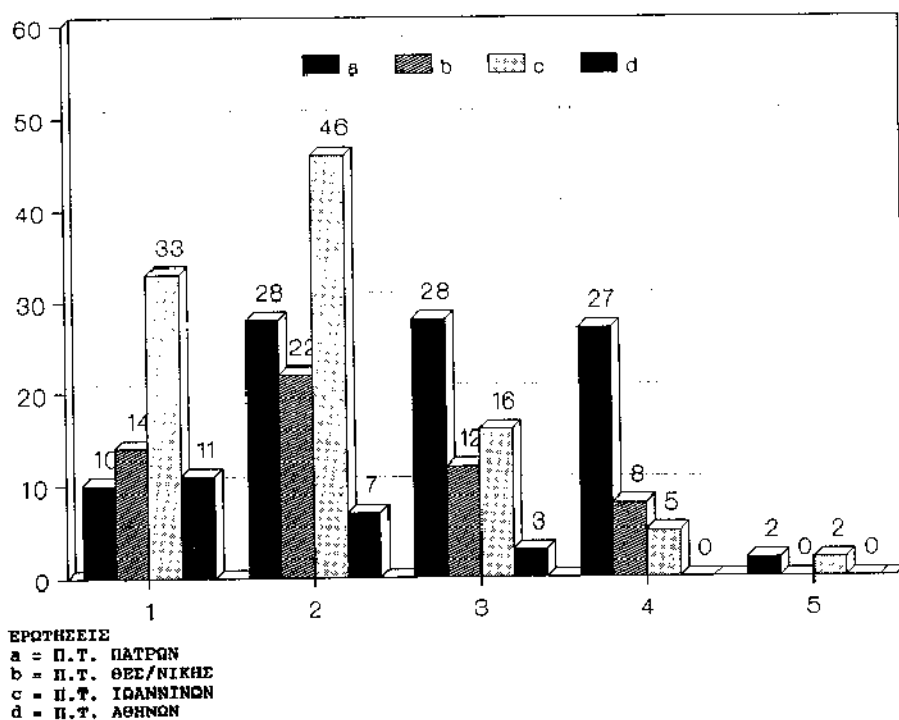
ΠΙΝΑΚΑΣ 13
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	
ΠΑΤΡΑ	10 (10.5 %)	28 (29.5 %)	28 (29.5 %)	27 (28.4 %)	2 (2.1 %)	95 (34.7 %)
ΑΠΘ	14 (25.0 %)	22 (39.3 %)	12 (21.4 %)	8 (14.3 %)	0 (0.0 %)	56 (20.4 %)
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	33 (32.4 %)	46 (45.1 %)	16 (15.7 %)	5 (4.9 %)	2 (2.0 %)	102 (37.2 %)
ΑΘΗΝΑ	11 (52.4 %)	7 (33.3 %)	3 (14.3 %)	0 (0.0 %)	0 (0.0 %)	21 (7.7 %)
ΣΥΝΟΛΟ	68 (24.8 %)	103 (37.6 %)	59 (21.5 %)	40 (14.6 %)	4 (1.5 %)	274 (100.0 %)

$$\chi^2 = 48.47620 \quad (P=.0000)$$

Το ιστόγραμμα 6 που ακολουθεί αναπαριστά γραφικά τα στοιχεία του πίνακα 13.

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 6
(ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗ)

Τα συμπεράσματα από τις αναλύσεις του πίνακα 12 ισχύουν πλήρως και για τα στοιχεία του πίνακα 13.

9. ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Οι σημαντικές διαφοροποιήσεις που παρατηρήθηκαν στις απαντήσεις των φοιτητών των διαφόρων Π.Τ. θα πρέπει να μας οδηγήσουν στην αναζήτηση των αιτιών. Η προσπάθεια ερμηνευτικής προσέγγισης του διαφορετικού βαθμού αυτοαντίληψης των φοιτητών σε σχέση με τα ερωτήματα της έρευνας (επιστημονική ταπνότητα, επαγγελματική κατάρτιση κ.λπ.) θα πρέπει να μας οδηγήσει στον εντοπισμό των παραμέτρων - μεταβλητών που, υποθετικά, θα μπορούσαν να θεωρηθούν "υπεύθυνες" για τις αποκλίνουσες απαντήσεις. Τέτοιες μεταβλητές, ανάμεσα σ' άλλες, είναι ο αριθμός των διδασκόντων (μέλη ΔΕΠ), οι απαιτήσεις του προγράμματος (π.χ. αριθμός διδακτικών μονάδων για τη λήψη πτυχίου), ο προσανατολισμός και η δομή του προγράμματος, η ύπαρξη τομέων ή κατευθύνσεων, η σχέση μαθημάτων επιστημών της αγωγής και μαθημάτων ύλης, η υλικοτεχνική υποδομή κ.λπ.

Οι παραπάνω μεταβλητές ποικίλλουν από Τμήμα σε Τμήμα. Θα αρχεοθούμε σε μερικά μόνο παραδείγματα: στο Π.Τ. του Πανεπιστημίου Πατρών απαιτούνται 178 διδακτικές μονάδες για τη λήψη πτυχίου ενώ στα Τμήματα Θεσσαλονίκης, Αθήνας και Ιωαννίνων ο αριθμός των διδακτικών μονάδων ανέρχεται σε 151, 120 και 138 αντίστοιχα. Μεγάλες διαφορές παρατηρούνται επίσης και στη στελέχωση των Τμημάτων σε μέλη ΔΕΠ.

Όταν έγινε η έρευνα υπηρετούσαν στο Π.Τ. της Πάτρας 16 μέλη ΔΕΠ, της Αθήνας 25 μέλη ΔΕΠ, της Θεσσαλονίκης 8 μέλη ΔΕΠ και των Ιωαννίνων 6 μέλη ΔΕΠ. Σημαντικές είναι τέλος οι διαφορετικές προσεγγίσεις στους Οδηγούς Σπουδών των Τμημάτων. Σε άλλα κυριαρχούν οι επιστήμες της αγωγής, σε άλλα υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στα μαθήματα επιστημών της αγωγής και σ' εκείνα των "ειδικών μαθημάτων", σ' ένα Τμήμα υπάρχουν κατευθύνσεις (Ιωαννίνων) και σε δύο Τμήματα (Πάτρα - Αθήνας) υπάρχουν τομείς (βλ. Οδηγούς Σπουδών των αντιστοιχών Π.Τ.) Τέλος σ' ένα μόνο Τμήμα (Πατρών) αναφέρεται στον Οδηγό Σπουδών η επιστημονική ταπνότητα (ψυχοπαιδαγωγός), που θα πρέπει να αποκτήσουν οι φοιτητές.

Οι παραπάνω "διαφορές" φαίνεται να εξηγούν και τις διαφορετικές απαντήσεις. Για μια διεισδυτικότερη ερμηνεία των απαντήσεων στις πέντε ερωτήσεις θα μπορούσε να κατασκευασθεί ένα ερμηνευτικό - περιγραφικό μοντέλο όπως και στο παρακάτω παράδειγμα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

1. Αριθμός μελών ΔΕΠ
2. Αριθμός αιθουσών-εργαστηρίων
3. Αριθμός διδακτικών μονάδων
4. Αριθμός ωρών διδακτικής μεθοδολογίας και πρακτικών ασκήσεων.
5. Ωρες διδασκαλίας και έρευνας μαθημάτων επιστημών αγωγής

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΡΩΤΗΣΗ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

1. Κίνητρα
2. Δέσμη προέλευσης
3. Κοινωνικοοικονομική προέλευση
4. Ηλικία
5. Φύλο, κ.λπ.

Αν θα υπήρχαν οι αναγκαίες πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά που υπάρχουν στο παράδειγμά μας, τότε τα μοντέλα ανάλυσης που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι:

- α. Πολλαπλές γραμμικές παλινδρομήσεις
- β. Ανάλυση διακύμανσης και
- γ. Λογαριθμικά μοντέλα

Στη εργασία αυτή περιοριζόμαστε στην ερμηνεία που επιχειρήσαμε σ' αυτή την ενότητα. Αυτό, γιατί είναι παρακινδυνευμένη η εξαγωγή συμπερασμάτων από τη συσχέτιση δύο μόνο μεταβλητών. Απ' όσα στοιχεία διαθέτουμε δεν προκύπτει π.χ. συσχέτιση ανάμεσα στον αριθμό μελών ΔΕΠ ενός Τμήματος ή τον αριθμό διδακτικών μονάδων και το βαθμό επιστημονικής και επαγγελματικής επάρκειας. Είναι γι' αυτό αναγκαία η προσεκτική προσέγγιση και ανάλυση όλων των ανεξάρτητων μεταβλητών της μελέτης μας, που εξηγούν το θετικό και ή αρνητικό αποτέλεσμα (υψηλός ή χαμηλός βαθμός επιστημονικής και επαγγελματικής επάρκειας).

10. ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Η τελευταία ανοιχτή ερώτηση είχε σκοπό να καταγράψει τις προτάσεις των φοιτητών αναφορικά με τη βελτίωση του επιπέδου σπουδών που θα επέτρεπε την απόκτηση περισσότερων ερευνητικών - επιστημονικών και επαγγελματικών εφοδίων. Οι απαντήσεις - προτάσεις των φοιτητών καταγράφονται στον τελευταίο πίνακα 14.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ				
	ΑΘΗΝΩΝ (N 21)	ΠΑΤΡΩΝ (N 95)	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (N 56)	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (N 103)	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔ. ΚΥΠΡΟΥ (N 35)
1. Οδηγός Σπουδών	12 66.6 %	39 58.2 %	36 70.6 %	59 65.5 %	6 30 %
2. Πρακτική Οσκησι	14 77.7 %	37 55.2 %	20 39.2 %	56 62.2 %	7 35 %
3. Διδάσκοντες	16 88.9 %	26 38.8 %	32 62.8 %	36 40.0 %	16 80 %
4. Υποδομή	9 50.0 %	20 38.8 %	17 33.3 %	4 4.5 %	1 5 %
5. Σύνδεση Θεωρίας - Πράξης	5 17.7 %	5 7.5 %	-	16 17.7 %	-
6. Διδακτικά βιβλία	3 16.6 %	1 1.5 %	6 11.8 %	7 7.8 %	-
7. Μεταπτυχιακά	2 11.1 %	2 3.0 %	3 5.9 %	-	-
8. Δεν απάντησαν	3 14.3 %	28 29.5 %	5 8.9 %	13 12.6 %	15 12.9 %

* Τα ποσοστά έχουν εξαχθεί με βάση τον αριθμό αυτών που απάντησαν.

Επειδή η τελευταία ερώτηση ήταν ανοιχτή προχωρήσαμε στην ομαδοποίηση των απαντήσεων σε επτά κατηγορίες, όπως παρουσιάζονται στον προηγούμενο πίνακα. Εύκολα μπορεί να διαπιστωθεί ότι υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις από Τμήμα σε Τμήμα και στις προτάσεις των φοιτητών. Ενα εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό (88.8 %) των φοιτητών του Π.Τ. Αθήνας δηλώνει ότι υπάρχουν προβλήματα με τους διδάσκοντες. Υψηλά είναι τα ποσοστά στη στήλη αυτή και στα άλλα Τμήματα (62.8 % για το Π.Τ. Θεσσαλονίκης, 40 % για το Π.Τ. Ιωαννίνων, 38.8 % για το Π.Τ. της Πάτρας και 80 % για την Π.Α. Κύπρου). Οι αναφορές που γίνονται στους διδάσκοντες ποικίλλουν. Περιοριζόμαστε σε μερικά μόνο παραδείγματα καθηγητές με καλύτερη επιστημονική κατάρτιση, σωστοί καθηγητές, περισσότερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ διδασκόντων - διδασκομένων, επιλογή διδασκόντων με βάση την επιστημονική τους κατάρτιση, περισσότερη υπευθυνότητα καθηγητών κ.λπ.

Οι επόμενες κατηγορίες με πολύ υψηλά ποσοστά είναι: "Οδηγός Σπουδών", "Πρακτική Άσκηση" και "Υποδομή". Οι περισσότερες προτάσεις (58,2 %) των φοιτητών του Π.Τ. Πατρών αναφέρονται στον Οδηγό Σπουδών, ενώ ακόμη υψηλότερα είναι τα αντίστοιχα ποσοστά στα άλλα Τμήματα, (Θεσσαλονίκη 70,6 %, Αθήνα 56,6%, Ιωάννινα 65,5 % και Κύπρος 30 %).

Τα προβλήματα που συνήθως εντοπίζονται στον Οδηγό Σπουδών αναφέρονται στα μαθήματα, στις εργασίες, στην προπτυχιακή έρευνα, στην ειδίκευση κ.λπ. Μερικές χαρακτηριστικές απαντήσεις είναι περισσότερα παιδαγωγικά μαθήματα, περισσότερα σεμινάρια-εργαστήρια, περισσότερα μαθήματα ύλης, όχι μαθήματα που στηρίζονται στην απομνημόνευση, μαθήματα που προκαλούν το ενδιαφέρον των φοιτητών, κατευθύνσεις, προπτυχιακή έρευνα, υποχρεωτική παρακολούθηση, περισσότερα μαθήματα επιλογής κ.λπ.

Η πρακτική άσκηση απασχολεί επίσης ιδιαίτερα τους φοιτητές. Το 77,7 % των φοιτητών του Π.Τ. Αθηνών, το 62,2 % των φοιτητών του Π. Τ. Ιωαννίνων, το 55,2 % του Π.Τ. Πατρών, το 39,2 % του Π.Τ. της Θεσσαλονίκης και το 35 % των σπουδαστών της Π.Α. Κύπρου διευκλώνουν προτάσεις που αναφέρονται στην πρακτική άσκηση. Οι πιο συνηθισμένες απ' αυτές τις προτάσεις είναι περισσότερες πρακτικές ασκήσεις, να προηγούνται των πρακτικών ασκήσεων οι ειδικές διδακτικές των μαθημάτων, σύνδεση των μαθημάτων με τις πρακτικές ασκήσεις, διδακτική άσκηση σ' όλα τα μαθήματα και σ' όλες τις τάξεις κ.λπ.

Το πρόβλημα της υποδομής απασχολεί επίσης έντονα τους φοιτητές, ιδιαίτερα εκείνους του Π.Τ. Αθηνών (50 % των φοιτητών αναφέρονται σ' αυτό). Τέλος, οι προτάσεις των φοιτητών αναφέρονται και σε θέματα διδακτικών βιβλίων, σύνδεση θεωρίας, πράξης και μεταπτυχιακών σπουδών.

11. ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα μας επέτρεψε να οδηγηθούμε σε μια σειρά από σημαντικές διαπιστώσεις. Η "ακτινογραφία" που επιχειρήσαμε βοήθησε να καταγράψουμε τις "ασθένειες" και να προχωρήσουμε εκτός από τη διάγνωση των προβλημάτων και σε προτάσεις για την αντιμετώπισή τους. Θα πρέπει να θεωρείται πολύ ανησυχητική η διαπίστωση ότι οι φοιτητές των Π.Τ. αποπερατώνουν τις σπουδές τους έχοντας σε μεγάλο βαθμό την αίσθηση της επιστημονικής - επαγγελματικής ανεπάρκειας.

Προκαλεί ιδιαίτερα ανησυχία το γεγονός ότι η επαγγελματική κατάρτιση των πτυχιούχων των Π.Τ. δεν βελτιώθηκε σε σχέση μ' εκείνη των σπουδαστών της Π.Α. ενώ παράλληλα δε βρίσκεται σε καθόλου ικανοποιητικό επίπεδο και η επιστημονική - ερευνητική τους επάρκεια. Με βάση τα συμπεράσματα αυτά της έρευνάς μας, θα πρέπει να απαντήσουμε μάλλον αρνητικά αναφορικά με τα αρχικά ερευνητικά

μας ερωτήματα. Τα Π.Τ. δεν φαίνεται να έχουν εκπληρώσει μέχρι τώρα τους σκοπούς της ίδρυσής τους.

Η αίσθηση της ανεπάρκειας (ερευνητικής και επαγγελματικής) θα έχει άμεσες επιπτώσεις στην αυτοπεποίθηση και κατά συνέπεια στην αποτελεσματικότητα των αιριανών δασκάλων. Διαφαίνεται, μ' άλλα λόγια, ο κίνδυνος επιστροφής σε δοκιμασμένα μοντέλα {κλισιά} διδασκαλίας, η προσκόλληση στο σχολικό εγχειρίδιο και το αναλυτικό πρόγραμμα, η διαμόρφωση ενός δάσκαλου - εκτελεστή συνταγών και όχι του δάσκαλου - μετασχηματιστή γνώσεων. Προβάλλει λοιπόν επιτακτική η ανάγκη διορθωτικών παρεμβάσεων - τομών με στόχο την αναβάθμιση του επιπέδου σπουδών. Ελπίζουμε ότι με αυτή την έρευνα συμβάλαμε ώστε και το πρόβλημα να γίνει συνειδητό και οι τομείς στους οποίους υπάρχει άμεση ανάγκη παρέμβασης σε κάποιο βαθμό να αποκαλύφθηκαν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1) Ο αριθμός των αδιόριστων δασκάλων μετά τους διορισμούς του σχολικού έτους 1991/92 φτάνει τους 19.062 (Καταληκτική ημερομηνία διορισμών 1986 με βαθμό 7.6).
- 2) Μια πολύτιμη συλλογή αυτών των άρθρων υπάρχει στην έκδοση του Παιδαγωγικού Τμήματος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με τίτλο: "Παιδαγωγικά Τμήματα 1983-1989: κείμενα - προγράμματα σπουδών" (συλλογή κειμένων- επιμέλεια έκδοσης: Α. Ανδρέου - Κ. Ανθόπουλος - Β. Δαγκλής), Θεσσαλονίκη 1990.
- 3) Ένας εξαιρετικά γόνιμος προβληματισμός για τα θέματα αυτά θα αναπτυχθεί στα πλαίσια ενός Συμποσίου με θέμα "Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης: παρόν και μέλλον" που οργάνωσε το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (Αλεξανδρούπολη, 11-13 Μαΐου 1990).
- 4) Στην σχετική αρθρογραφία (Κοσμόπουλος:1984, Καζαμιάς:1984, Ξωχέλλης:1984, Δαμανάκης:1985) όχι μόνο θα αποκαλυφθεί ότι πρόκειται για ψευτο-δilemma, αλλά ο προβληματισμός θα οδηγήσει παραπέρα αφού θα διαπιστωθεί ότι "τα κύρια ερωτήματα δεν αναφέρονται ούτε στο τι ούτε στο πώς... αλλά στο γιατί". (ΚΑΖΑΜΙΑΣ:1984). Το ερώτημα αυτό (βλ. και Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟ-ΠΟΥΛΟΥ-ΠΟΛΥΔΩΡΙΔΗ:1991) άπτεται της πολιτικοκοινωνικής διάστασης και δυναμικής του σχολικού προγράμματος που συχνά παραβλέπεται.

Θα ξεκαθαρισθεί ακόμη αναφορικά με το πώς, ότι "πράξη" δεν σημαίνει "απόκτηση διδακτικής εμπειρίας ... δεν σημαίνει εφαρμογή ορισμένων μεθοδολογικών συνταγών... σημαίνει άσκηση στην ανάλυση των σχολικών εγχειριδίων, στην εκπόνηση διδακτικού υλικού, στη σύνταξη αναλυτικών προγραμμάτων..." (ΚΑΖΑΜΙΑΣ:1984)
- 5) Τέτοιες αμφισβητήσεις δεν θα διαπιστωθούν μόνο από τους "εκτός των τειχών" αλλά και από συνάδελφο "εντός των τειχών" που γράφει "... η ένταξη δύο καθαρά επαγγελματικών τμημάτων στα ΑΕΙ (Νηπιαγωγών και Δημοτικής Εκπαίδευσης) ήταν επιστημονικά και οικονομικά σκανδαλώδης" (Γ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ:Πρέπει να μάθουν την αλήθεια, "ΤΑ ΝΕΑ", 24-3- 1990).
- 6) Όταν εδώ αναφερόμαστε στην ύλη ή σε μεθόδους, επιθυμούμε να επιστημονούμε ότι ούτε τη σχολική γνώση (συσσωρευμένη όπως λέγεται) θεωρούμε απόλυτη ή δεδομένη και απονευρωμένη από την κοινωνικοπολιτική της διάσταση, ούτε τον αυριανό δάσκαλο εκσυγχρονισμένο εφαρμοστή Ερβαρτιανών συνταγών. Στο βαθμό που τα νέα Τμήματα δεν σπλίσουν το δάσκαλο με την ικανότητα να διαλογίζεται, να αναζητά, να μην ξεκινά από "αιώνιες αλήθειες" σε σχέση με το

ΤΙ, ΠΩΣ και το ΓΙΑΤΙ, τότε τα Π.Τ. θα μετατραπούν απλά σε 4ετείς Π.Α., που θα παράγουν καλύτερους πτυχιούχους - τεχνίτες, αλλά όχι επιστήμονες - ερευνητές.

- 7) Το έτος 1991/92 υπηρετούσαν στην Π.Α. Κύπρου 64 διδάσκοντες. Απ' αυτούς οι πέντε ήταν διδάκτορες, οι 21 κάτοχοι Master και οι 38 κάτοχοι Bachelor.
- 8) Το ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα της Π.Α. Κύπρου που ισχύει από το 1972 (ΦΕΚ, αρ. 81/31-5-1972, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1972) ήταν αυτό που ίσχυσε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 και στις Π.Α. της Ελλάδας. Για τον παιδαγωγικό κύκλο προβλεπόταν τα μαθήματα Γενική Παιδαγωγική, Γενική Διδακτική, Ειδική Διδακτική, Αγωγή των καθυστερημένων, Σωματολογία του παιδιού και τον κύκλο της ψυχολογίας: Γενική και Παιδαγωγική Ψυχολογία του Αναπτυσσόμενου Ανθρώπου και Ψυχολογία Ατομικών Διαφορών.
- 9) Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους συναδέλφους Δημήτρη Χατζηδήμου, Ηλία Ματασαγγούρα, Φωτεινή Κοσυβάκη, καθώς και τον Διευθυντή της Π.Α. Κύπρου για τη βοήθεια τους στην προώθηση συμπλήρωσης και συλλογής των ερωτηματολογίων. Επίσης, ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε στον στατιστολόγο κ. Δημήτριο Σκούρα για την πολύτιμη συμβολή του στη διαμόρφωση του στατιστικού προγράμματος επεξεργασίας των δεδομένων.
- 10) Η τυπική απόκλιση (τ.α.) απεικονίζει την αριθμητική έκφραση της διασποράς των απαντήσεων. Στις περιπτώσεις που έχουμε μικρή τ.α., υποδηλώνεται ότι οι απαντήσεις δεν διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους και ο μέσος όρος (μ.ο.) που έχει εξαχθεί αντανακλά την πραγματική εικόνα του μεγαλύτερου μέρους του δείγματος. Στην περίπτωση της μεγάλης τ.α., οι μ.ο. διαφέρουν σημαντικά. Τα αίτια θα πρέπει να αναζητηθούν:
 - α. Στην (δια την ερώτηση που μπορεί να είναι είτε ασαφής είτε να προκαλεί αμφισβήτηση (*controversial*) και
 - β. Στην ύπαρξη ορισμένων μόνον ακραίων απαντήσεων (*outliers*) που διαστρεβλώνουν την πραγματική εικόνα του δείγματος.
- 11) Υπάρχουν δύο μέθοδοι για να δούμε το διάστημα μέσα στο οποίο κινείται ένα μέρος του δείγματος με βάση τον μ.ο. και την τ.α.

1η Μέθοδος: Θεώρημα του Chebyshev.

Τουλάχιστον 3/4 των μετρήσεων βρίσκονται σε διάστημα $\mu \pm 2s$, όπου $\mu = \text{μ.ο.}$ και $s = \text{τ.α.}$ Στην περίπτωση $\text{μ.ο.} = 2.15$ και $\text{τ.α.} = 0.87$, προκύπτει ότι τα 3/4, δηλαδή το 75 % των παρατηρήσεων είναι σε διάστημα 0.41 έως 3.89. Η μέθοδος αυτή έχει το πλεονέκτημα ότι δεν κάνουμε καμιά υπόθεση για τη μορφή της συνάρτησης πυκνότητας του δείγματος.

2η Μέθοδος: Εμπειρικός κανόνας.

Δεδομένου ότι η κατανομή των μετρήσεων έχει κωδονοειδή μορφή, τότε για την παραπάνω περίπτωση ($\mu.o. = 2.15$, $\tau.a. = 0.87$) προκύπτουν προσεγγιστικά τα εξής:

68% των παρατηρήσεων περιέχονται σε διάστημα $\mu \pm s$, δηλαδή 68 % στο διάστημα από 1.28 έως 3.02 (όπως στην ανάλυσή μας)

95% των παρατηρήσεων περιέχονται σε διάστημα $\mu \pm 2s$, δηλαδή 95% στο διάστημα από 0.41 έως 3.89

99.7 % των παρατηρήσεων περιέχονται σε διάστημα $\mu \pm 3s$, δηλαδή 99.7 % στο διάστημα από 0 έως 4.76.

Την μέθοδο αυτή ακολουθούμε στην παρούσα έρευνα

- 12) Είναι ενδιαφέρον ότι σε μια παρόμοια έρευνα του Χρ. Θεοφυλλίδη (Κύπρος 1987) στην Π.Α. Κύπρου, τέσσερα χρόνια νωρίτερα οι μ.ο. στα ερωτήματα 2,3 και 4 ήταν 2.11, 2.60 και 2.63 αντίστοιχα. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ενώ ο μ.ο. στην ερώτηση 2 (επαγγελματική κατάρτιση) παρέμεινε στα ίδια επίπεδα, στις ερωτήσεις 3 (μέθοδοι) και 4 (οργάνωση σχολικής τάξης) οι μ.ο. είναι κατώτεροι στη δική μας έρευνα από εκείνη του Θεοφυλλίδη το 1987.
- 13) Το τεστ X^2 υπολογίζεται με την υπόθεση ότι οι προσδοκώμενες τιμές δεν είναι "πολύ μικρές". Αυτός ο αόριστος όρος σημαίνει ότι τα φαινία δεν πρέπει να έχουν τιμή μικρότερη του 5. Ο κανόνας αυτός θεωρήθηκε αυστηρός και δέχτηκε κριτική. Ο Cochran (1954) προτείνει ότι τουλάχιστον ένα στα πέντε φαινία μπορεί να έχει τιμή κάτω του 5.

Οι Levontin και Felsenstein, όπως αναφέρονται από την Everitt (1977), υποστηρίζουν ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων το κριτήριο X^2 μπορεί να χρησιμοποιηθεί για πίνακες με προσδοκώμενες τιμές μεγαλύτερες του 0.5 στο φαινίο με την μικρότερη τιμή. Για το λόγο αυτό πολλά σύγχρονα προγράμματα στατιστικής ανάλυσης προσθέτουν αυτόματα την τιμή 0.5 στα μηδενικά φαινία πριν προχωρήσουν σε υπολογισμούς.

ΠΗΓΕΣ

Α. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

- 1) Ανδρέου Α., Α Ανθόπουλος, Κ., Δαγκλής, Β.: Παιδαγωγικά Τμήματα 1983-1989: κείμενα - προγράμματα σπουδών, Θεσσαλονίκη 1990.
- 2) Δαμανάκης, Μ.: Παιδαγωγικά Τμήματα (Πρόγραμμα σπουδών και οργάνωση), περ. "ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ", Σεπτέμβριος 1985.
- 3) Θεοφυλλίδης, Χ.: Η ετοιμότητα των αποφοίτων της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Κύπρου να εφαρμόσουν το αναλυτικό πρόγραμμα των δημοτικών σχολείων: πραγματικότητα και προεκτάσεις, Επετηρίδα Παιδαγωγικού Ινστιτούτου 1987.
- 4) Καζαμιάς, Α.: Συναινέση-οχι αντίθεση, εφ. "ΤΟ ΒΗΜΑ", 5 και 6 Οκτώβριος 1984.
- 5) Κακρυδής, Φ.: Παιδαγωγικές σπουδές, εφ. "ΤΟ ΒΗΜΑ", 20-5-1990.
- 6) Κασσωτάκης, Μ.: Τα νέα Παιδαγωγικά Τμήματα, εφ. "ΤΟ ΒΗΜΑ", 14 και 15 Νοεμβρίου 1984.
- 7) Κοντογιαννοπούλου -Πολυδωρίδη, Γ.: Περ. "Σύγχρονη Εκπαίδευση" τ. 56, Ιαν. Φεβρ. 1991 "Πρόταση για το πρόγραμμα σπουδών του Τομέα Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης και Εκπαιδευτικής Πολιτικής".
- 8) Κοσμοπούλος, Α.: Παιδαγωγικά Τμήματα και σπουδές, εφ. "ΤΟ ΒΗΜΑ" 25 Ιουλίου 1984.
- 9) Ξωχέλλης, Π.: Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, περ. "ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ", τ. 1/1984.
- 10) ΟΔΗΓΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΠΑΤΡΩΝ - ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.
- 11) ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΥΠΡΟΥ (έκδοση της Ακαδημίας, χ.η.).
- 12) ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΥΠΡΟΥ Ωρολόγιον και αναλυτικόν πρόγραμμα, Λευκωσία 1972.
- 13) Φιλίππου, Γ.: Τα μαθηματικά και η διδακτική τους στο πρόγραμμα σπουδών των παιδαγωγικών τμημάτων δημοτικής εκπαίδευσης, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ, τ. 13/90.
- 14) Φλουρής, Γ.: Η αρχιτεκτονική της διδασκαλίας και η διαδικασία της μάθησης, Αθήνα 1984.

B. ΕΠΙΛΟΓΕΣ

1) Cochran, W.G. Some methods for strengthening the Common χ^2 tests
Biometrics 417-451, London, 1954.

2) Everitt, B.S. The analysis of contingency tables, Chapman and Hall, London,
1977.

3) Walpole, R.E.: Introduction to statistics, London - New York, 1968

ABSTRACT

In this work there are presented, analysed and explained the results of an empirical- comparative research work concerned with the self - conception of the graduates of four University Departements of Primary Education in Greece and the Pedagogical Academy of Cyprus.

According to the data, the students of the University Departements of Primary Education have got better self -conception rather than the students of the Cypriot Pedagogical Academy, as regards the academic identity. There is no difference, however, between them in relation to the vocational training.

There are also a lot of differences (statistically significant) between the students of the University Departements of Primary Education which are apparent in their answers.

In the last section of the study, it is attempted an analysis and explanation of the research data and, furthermore, some propositions are formulated with regard to the programme of studies.